

כ"י טעם שצומח כ' בטעוינו כו' כדי בז' נכווה מכך תלמיד צ' בלה' לו בעוני הגדול לה' מטהז' צרחות ממהריזם שצומח צפפל חמוץ, ומעש צמיהך, נגס תלרכז כליהן' שעה לנויר ט' לומבר גס אין כד צהוניותם, פנכה כ' כ"ז' הס קסף חי' צו' כעטיר וח' כ' העניות, וכנכה נ' למדרס קלינג' למון' ממונו לחיותם קלינג' וכטיפוטן כ' צ' צ'ה'יך זר גס גליין מעור לעיר למארה נפאו, וכאות חומו הרקיעין') חלון ס' מעירך צמיהך. מ' צמיהך שוכן מק' בין ימיהך זהה הנ' טערה גדולה על מק' מוקיס ומפטיס מ' השר כו' חציוון, ט') עני וROLING' עני לאיות חציוון ולחמי' בחרניכו פילגנו. ג' ב'

וְקַבָּלָה תְּקַבֵּל ? מִימְרָא רֹא אֲזֶה
מִמְטָר ? מַעֲבֵד יְתָה בְּלִ פְּקֻדָּתָא
תְּהִרָּא דֵי אֲנָא מִפְּקָרָה יוֹמָא דֵי
אֲנָרִי יְיָ אֲזֶה בָּרְכָה כְּמָא דֵי
אַלְפָלִי ? הַ וְתוֹזֵף ? עַמְמַיִן סְגִיאַן
אַתָּה ? אַתָּה תְּוֹתֵחַ וְתְשַׁלַּחַ בְּעַמְמַיִן
סְגִיאַן וּבְךָ ? אַתָּה יְשַׁלְּטוֹן ? אֲרִי יְתָה

ב' טז

בקץ להזינו": שמוע תשמע. סמוע קמעל מושמעין
הוּאתו כרוכב (ספחים): (1) כאשר דבר לך. וכיכון זכר
כ"ה י"ז צורך מהה' צער (פס): וההעבתה. כל דין
בכלוחה כצופל על כמלוכ נופל צלון מפעריל' (גgn)
(מלוכ) וככלות וכעכבות (כ"ה י"ט), ולחס כיון חומר
ועשננות כוכ נופל על כלוה כמו ולויות: וההעבתה
גווים. יכול פמיה לוה מוה ומולות מה' (תלמוד)
לולמר וחלה ליה חנטזוט (פס): ומשלת בגנים רביום.
ישכון גוים מהרים מוצלים עלייך תלוזה לומרי ובן גן
ימיטול (פס): (2) ביה יהוה בר אביוון. כתהוב תלה' (ב').

אור חמימים

תורה למדוד ונלמדך^ט>, לטמוך זכ מנות לנו חעטך,
ולעטאות זכ מנות עטך, וגמר חומר מה כל וגוי
פיפויות פלגי יסיס ציוו ציטול נום מנות לנו חעטך
טיגו אחים ירויים גורבך בון זונאי
ונזים וונזים.

בגדמלה פלט יטיה צו לאיון, כי מלמיר ח"ל
שנתקוו לנוון מלחמת צ'יל (צ'יל), חיל
הנלחמות טרני סלוני בזנט נון בסיס איביו זיקינו

אדר ב' תרנ"ה

כגמה) ואומר מינוגך, צדי לאמר כי יקיה לךין מלמד לחמיין, וגס חייע מדוייק.

25. (ג) - מילוי הצעה כפופה
26. (ה) - מילוי הצעה כפופה

בְּאֶבְיוֹן מְאַחֵר אֲחֵיךְ בָּאַחֵר שְׁעִירֵךְ
בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכְךָ נָתַן לְךָ
לֹא תָּתַמֵּץ אֶת לִבְכֶּךָ וְלֹא תִּקְפְּזֶנָּךְ
אֶת יָדְךָ מְאַחֵר הָאָבִיוֹן כִּי פִּרְחָתָה
תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לֹא וְהַעֲבֵט תְּעֵיבִיםָנָךְ
דִּי מְחַסְּרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לֹא סְהִשְׁמַר לְךָ

לקט בהיר

סכמוג מורה סקליל גאלדמא, מה פיליט רגנו גס מינט
 הבינו על סדר הקדמות (בא"ז): יא) וזה מינט מלמד
 במיום סכלהן, סקליל"כ טיה לי נומר מלמד, גס ומלה
 מוימה, כי מוממו "בן" פילוטו וגם נגיט, וכן גמלו
 סקללי נך וגס צלהנים, גס גלחת טעריך מימל, וכן מס
 סקללן דרכו צו סקללי יוצאי ל"י קולדמים לוטבי
 מו"ל, ומה צמלים סקלום קולדס גליחן מלען, גל לממר
 סקלום קולדס מסקל נגי לאט, פלי צמן קחתס כל קלאונין
 קולדמן לי מה נסמתה לחיק, מא"כ למס למאל דוקל מלטין
 גל ולטוי צגס צין טול מלטין טוח קולדס, ומוה נסמע צגס
 צין קלאוניס כל סקלוב קרבל קולדס. יב) צללהוילס חין זה
 לפון סמאנוקט נלהן, ואדריכס נליך למאל זטוק ולטימן
 ולמה לא הוואר גל מליחן, גלבן אס טוח קמנן וחין גל מילאס
 על העני וויאו זויא ליאן בלאן גל, והמר פטום פטפט
 מן מפן, וכלהן סואיל למוטן צכל פטס יט לאט מלחהה צלסט
 וזה למאל גל יטיא נך צו צויאן פמיד למלהנו צאל"כ באלטער (מלביב"ם): יג) פיי פטב ליאן
 ז' דיאlein וווחל נו וויאו נטן רק למאל (במ"ח), ופי"י מקפוץ מגול, כמו (טה) ק"י מ"ז) וטל שעלה קפה פיא: יד) ויט
 גווקין לחוי גאניז, ויט גווקין לטיזות להזין כמאו, זטפלי סופן ליטול טיגו, זטפוט צלן זא זטוטיס מממת ימור ז'

מיותה להן, האל פטזונו צהילו למאל טול גזין וטלין נך נלהט עליו (בא"ז): טו) וויאו נמיין
 טעמ, סקלום אפונו כל מקפוץ, גלמר גל זטפקון ומטען חמוץ מן השוון גל לילינס פטום פטום קפלו כמה פטימים
 האל מיטרו ווועל ולטאל הרא יטמאל גל מאל רק גל צמולוג קוח בדניל מינמו עטטומו וויאו לו עגמא
 פטט במקרונו: יה) פיי מווועט מהה להקמלן עבוזו ולצך נו האה, ודיין מינט גל נרכז גלצטנו

אור החיים

ח. כי פחות וגו'. נירק לדעת מכם נמיין טעם כי על ידי צפותה סוח ידו פותחים לו טערוי צפנע,
 כו"ה זה גל גל טוטז"י, וויאו צנטכוון למאל
 גל, על דרכו מוממו (מאל ו"ה) יט מפזר וויספ עוז, תלהמן וגוי כי פקט פירוט הואר בגעלאס הס מטא

אור בהיר

מגינה צמו פילט"ז כל למאל קיס דורך למאל צמו עי"צ. קגוז מה פיי צן פטוק זא גל גלמען צטעל פטום פטום,

אונקלום

בְּהַמְּסִבְנָא חֲדָר מְאַחֵיךְ בְּחָרָא
 מְקֻרְבָּה בְּאָרֶץ רְאֵי אֱלֹהֵיךְ יְהָב
 הַזְּהָרָה תְּחַתְּ פִּתְחָתָה יְתִי? ?בְּהָ וְלֹא
 תְּקַפְּזָה יְתִי זְהָה מְאַחֵיךְ מְסִבְנָא:
 הַזְּהָרָה מְפַתֵּח תְּפַתְּחָתָה יְתִי? ?בְּהָ וְלֹא
 וְאַוְפָא תְּוֹפָנָה בְּמִסְתַּחַרְתָּה
 רִינְטוּסִיר זָה: ט אַסְטָמָר זָה דִּילְמָא

רש"י

קודס (טט): מאחר אחיך. למתן מלכיז"י) קודס
 למלהין מלמץ (טט): שעיריך. עניין עיריך. קולדמן לעניין
 עיר למלה (טט): לא תאמיין,* יט יט נך הדרס
 שמולמער הס יומן הס נט יומן נך גלומן, יט
 נך הדרס צפומט הט ידו וקופסא^{טט} נך גלומר וויל
 תקפון (טט): מאחריך האבזון. הס נט חטן לו סופך
 לכויית לחיו כל הצעון^{טט} (טט): (ט) פתח פתחה.
 הפלין כמא פגעווים (טט): כי פתח פתחה. כי כי
 מטמא נלען גלענ^{טט}: והעבט תעיבתו. זט נט גל
 רלא נסמה נלען גלענ^{טט}: רלא נסמה נלען גלענ^{טט}: דט
 מוחסרו. וויל הטע מלווק לאכטלו^{*} וענד
 אשר וחרבר לו. הפלו סוס לרכז גלען^{טט} וענד
 לרוץ לפניו (טט - טט): לו. זו הצע^{טט}, וכן כו"ה הומל
 שיוי נושא. לא תאמץ מלחמות עליו יש לך אדים שמרחים לשפט ידו וויל קפזה לך
 אט� לא התקפא. * פלאו.

מן מפן, וכלהן סואיל למוטן צכל פטס יט לאט מלחהה צלסט
 וזה למאל גל יטיא נך צו צויאן פמיד למלהנו צאל"כ באלטער (מלביב"ם): יג) פיטב ליאן
 ז' דיאlein וווחל נו וויאו נטן רק למאל (במ"ח), ופי"י מקפוץ מגול, כמו (טה) ק"י מ"ז) וטל שעלה קפה פיא: יד) ויט
 גווקין לחוי גאניז, ויט גווקין לטיזות להזין כמאו, זטפלי סופן ליטול טיגו, זטפוט צלן זא זטוטיס מממת ימור ז'
 מיותה להן, האל פטזונו צהילו למאל טול גזין וטלין נך נלהט עליו (בא"ז): טו) וויאו נמיין
 טעמ, סקלום אפונו כל מקפוץ, גלמר גל זטפקון ומטען חמוץ מן השוון גל לילינס פטום פטום קפלו כמה פטימים
 האל מיטרו ווועל ולטאל הרא יטמאל גל מאל רק גל צמולוג קוח בדניל מינמו עטטומו וויאו לו עגמא
 פטט במקרונו: יה) פיי מווועט מהה להקמלן עבוזו ולצך נו האה, ודיין מינט גל נרכז גלצטנו

ויהי פתנים עם ז
 קרייבא שפה
 דושטחא ומוי
 מסבנה וויל ג
 גראם ז' וויל ג
 דלה וויל ג
 ארי בריל פר
 ז' אלהקה ב
 אוושטום ירה
 מסבנה מנו ז

גולם ז' וויל ג
 עילד. יכול ג
 (ספויים: זוד
 יקליה^{טט}, הס
 ליפרטע גל ז
 (*) נתון תר
 (ז) וצינק^{טט} זט
 (טט) ליקן^{טט} זט
 ג

צען סוח צמג
 טיפה סט צפ'
 נחטן, וויל ג
 וויל ירע נצנ
 (זט) הומל גז
 זט זט זט ג
 נמעלה צי ג
 נמעה ופלו ג

תפתה ג
 פירוט נ

והגס צלהנו^{טט}
 פטום פטום

במקומות אחד (אי) אתה מצויה לפרנסו. ת היה מחוץ על הפתחים אין אתה זוקק (כל דבר) [לו]: (א) (אשר יתן לך אללהך בכל מקום) לא תאמץ את לבך. יש בן אדם שמצער אם יתן אם לא יתן: ולא תקפוץ את יוזך. יש בן אדם שהוא פושט את ידו וחורף וקופצת האבינו. אם אי אתה נותנת לו סופך ליטול הימנו. ומני שams פתח פעם אתך (ר) (אתה פותח ואפי' מאה פעמיים) תיל כי פתוח תפחה את יוזך לו: ב. (ה) והעצבת (תעצבנו. נותנים לו וחזרים ומשכנים אותן דברי ר' יהודה. והכם אמרם לו) הבא משוכן כדי להפסיק דעתו:

תולדות אדם

שלא גמר אלא בלבו בכל זה לא תאמץ דעתך היא לתא הדקדש וקדושים דוגי במחשבה. ובבא שני לא תקפוץ וכוי יש בן אדם שהוא פושט את ידו וכוי, זה יורה שנדר סך מה לעניין וקייל בmanshnah שליחי מס' פיאה דמי שיש לו מאטמים זו תיז לא יטול וכוי הד' לו מאטמים חסר דינר אפי' אלף נאותה נהניין, וכן' הוא וודע בעני שיש לו מאטמים וזה חסר דינר ופושט ידו ליתן לו אותו דינר בכדי שיקפוץ ידו שוב מליתן לו שבתיננה זו ימולא לו מאטמים זו, ע"כ החתיו הכתוב שיתן לו הבינה בכדי שלא ימולא לו המאטמים ליתן לו אפי' כי פעמים כל זמן שלא ימולא לו המאטמים וזה חזק:

מאתיך האבינו דמלת מאתיך הוא מיותר אלא בישרו הכתוב שפכו ליטול הימנו: אפי' מאה פעמיים נקייט בלשוני ק' פעמיים כי הוא שער הברכה כנדע וכמאמיר הכתוב ויזרע יצחק במקום הווה וימצא מאה שערים, וכפיש"ש" שם שהוואיא השודה על אחד שהי' לו לעשות מאה פעמיים כן הוא בצדקה. והכוונה דיתן יחוור ויתן אפי' כל הוננו דמה שאמרו המבון אל יבזנו יותר מחומש אינו אלא מתקנות אושא אבל ג'ח' דבמננו אין לו שעורו, וכמ"ד ערכינו ר' כ"ח שרשיא לבובו כל נכסיו מן התורה ורק ישיר מעט כמו בחרמן ע"ש:

ונתנים לו וחזרין וכוי זה שיש לו ואינו רוצה להחתפנס חזרים ומשכנים ממנה לאחר מיתה בן הוא בפ' מציאות האשה דף ס"ג. וחסירה כאן בבא' ווה' ש: העבט זה שאין לו ואינו רוצה להחתפנס שנוננים לו לשום הלואה וחזרים ונוננים לו לשום מותנה, ועלה קאי שיטות חכמים אומרים לו בא משוכן וכוי. ובש"ס גריס כדי שתזהה דעתו עליין, פירוש' ישוכן שנוננים לו ב haloah מורה אחריו שמקבשים ממנה משוכן ולא יבוש מקלבל. ועוד שם תיר' אין לו ואינו רוצה להחתפנס נוננים לו לשום הלואה ונוננים לו לשום מחנה וחזרים ונוננים לו לשום הלואה. ופרק לשוט מותנה הא לא קא שקל אל רבע לפתחה לו לשוט מותנה ע"כ. ויש לך רק זאכמי לא מיהצין דאין פותח לו לשוט מותנה הא לא קא שקל, דזה לר'ם ג'כ' על כראיך פותח לו לשוט מותנה תלה דאל'כ' מנא ידע שאינו רוצה להחתפנס אי לאו שפטחו לו תלה

מסורת הספרי
ת. עיי' בב' ס'
ובתוכסתא פאה פ"ז:
א. עיי' ב"מ ל"א:
ב. עיי' כתובות ס"ז:

ה

ג

ה

ו

ז

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

ט

שאלות

יורה דעה

ותשובות

(4)

חרטו

[הגהה בברבר]

ודבריו ש"ך נדפסו בטיעות ג' בנוו הגודלים ק"ז מ' וכ"ש בנוו וסימן ש"ך שם מקומות אחר. וצ"ע היכי כ' ובאבינו אמרו (קידושין לב; א) אביו ממעשר אם אפשר ל' האמת יורה דבריו כי ט"ס וצ' תברוא מאהה למי שפרנס אב' לאב'יל. אבל בנו שאינו חיין ממעשר אפי' יש לו לוונן מכ' ממעות צדקה אדרבא עז'

אמנים ראיית למורי הפלאה פ' ראה (טו, ז) כי שעריך דדריש ספרי אבינו, דריש עניי (עמך) [עריך] ק' קודומין לעניי עיד אהורת הי' למzon או לכוסות, אבל אם נ' חיותם אלא שאין להם הרוח :

[דין :

שלום וכ"ט לידי רוח המאו רענן יפה פרי תואר כמו אייבשיטץ.

ירחת בכבודו הגעני נידון שכחוב עליהם שהם וושיאלים לאחרים כל ימי ו' יתומו הענאים המחוורדים לפונסת היהודים וטוענים ע' חיו ואחר שמת יכו

[דין'ים העולים מהטוגנו]

בפרק האשה שלם קטו ע' וכו' אימה אישתולוaim לא לפונחא שבקיה ולכאו

ה' ראה לעיל בחלק א' כ"ט ר' ר' חביבה. ג' בספרי שלפנינו לא נמצא דרשא ז'

א' ראה ח' תה' כתובות פה, ב'

אם יטלנו ברוך כבוד, וכל המקפתו גוזל וחומס לפ"ע"ד, זהה פשוט בעיני. והיה זה שלום נפשו היפה ונפש א"ג דש"ת. משא"ק סופר מפדר' מ'

שהטילו פרנסת הרבה על אלו היחידים, אבל הוא אין נוטל פרס מקידושין וגטין כלל אלא שהוא השכדו על עיקר ישיבתו בכאן והראו לו מקום לגבוחות מבעלית תחנות וצדומה, ואין בושה כאן על נטילת פרס זה

תשובה רלא

[מעות מעשר למצוה אחרת]

[דוחיות דברי באර הנולה]

אבל במח"כ שגה ברואה, ר' מהרייל הל' ר'ה ובחשות' סי' נ"ו כ' להדריא הטעם משולם דמעשר שיך לעניים ואיך יכול ליקח נרות בהכ"ג' ממעות עניים אפי' לא יהיה חייב בהם בלבד, מ"מ אין יכול לגוזל עניים ولو אין לו בחמות אלा טובת משך י' שנין וצופים כדי שלימוד הבן אצל החותנו הרב נ' והן עתה כבד עליו על הסבל ושאל אם מותר ליתן סך הנ"ל ממעות מעשר שרגיל להפריש מן הרוח שיזמין (לזה) [לו ה'].

7 ברמ"א בהגיה י"ד רס"י כמ"ט (ס"א) בשם מהרייל שאין לעשות שום מצווה ממעות מעשר כגון נרות בהכ"ג' וש"ך (ס"ג) כתוב בשם מהרי"ם דיכול לעשות בו מצווה ולפונס בנוי הגודלים ע"ש. ובבאר הגוללה על הגלילן שם (אות ה) כתוב רוקא מצוה שחביב בלאה' אבל מצוה שאינו מחובי מותר ליקח ממעות מעשר. נ"ל שיצא לו כן, שראה כד"מ דמייתי מהרייל הנ"ל וסימן בו וכן משמע ב妣זה כ ע"א, ושם נאמר האומר הריני נזיר וагלה ממעות מע"ש הרוי הוא נזיר ואינו מגלה ממעות מע"ש דבר שבחובה אינו בא אלא מן החוליק. וחשב הוא דה' הינו שאין לו ליקח ממנה מצוה דמיורי מצווה שחביב בלאה' לעשות ואינה באה אלא מן החולין, אבל מצווה שאינו מחביב בלאה' לעשות שפיר יכול ליקח ממעות מעשר. ולפ"ז לא פileyagi מהרייל ומהר"ם (מר"ב) [מרוטנבורק] שבס"ך (שם).

ה' וראה לעיל בחלק א' כ"ט יב ובשוח'ח א' י"ד ס' שיבאות ל'. [וראת להן] חח'ם ס' כא הע' ה'.
תשובה רלא

א. נראה פשוט דעתך.

ב. [ישון ש'ח פ' ירושע ח' ס' ב' וביאור הגרא י"ר ס' רג פק"ח].
ג' ל"ט שם ולא במקראי דבר זה.

ד. הפת"ש י"ר שם ס"כ הביא דבריו ובינו אר' העיד דלהלן ס' רלב לא כתוב בן רק דמהרייל ס' דמעשר כספים הוא ממש דאוריתא וכו' ע"ש.

ס"ה - תגדס 5/56 ג'ז'�

ז' יוג ז'זג - ז

[הנאה בדברי הש"ץ]

אחרת קודמין לעניין עירך דחתב תאכ קודם. עוד דריש בספריו כי יהיה בר' אבינו בר' ר' בעצמך היינו בני ביתו קודמין אף לבני עירו. ואמר הגאון ז"ל דלחבי כחיב כי יהיה בר' קודם אבינו לומר לעניין בני ביתו וכחומה לא אמר' החטב תאכ קודם אלא קודמים בכל צרכיהם אפי' לעניין עירך שאין להם מזון ומ militia כלול.

נמצא לנוידן שלפנינו אם מיד בשעת נישואים היה דעתו לחיב עצמו לרונס הזוג ו' שנים מעות מעשר שפיר דמי. ומ"מ נ"ל מהיות טוב חלק המשער ויתן החזו לעניים דעלמא וחציו לבנו דוגמא להא דתנין משנה ו' פ"ח דפהה היה מציל וכור' ע"ש. אך אם בשעת חיוובו בשעת נישואים לא היה דעתו ליתן מעשר שלו הר' חיב עצמו בשטר לרונס הזוג ו' שנים ואין אדם פורע חובותיו מעשר ואפי' מי שאנס המלך גרוןו חיבלעשור שלא ירעחו מעשר גיטין מר. א).

הנלו"ד כתבתי וחתמתישמי. בכפר ראניסדאך يوم ד' ר'ח אב תקצ"ג לפ"ק.
משה"ק סופר מפפ"ם

ודבריו ש"ק נדפסו בטוטה ג"כ, ב"מ"ש דיכול לרונס בניו הגודלים ק"ו מאבינו משום כבוד אבינו וכ"ש בניו וסימן ש"ק ממשמע אפי' יש לו לרונס ממקום אחר. וצ"ע היכי ממשמע כן, מאבינו למד ובאביו אמר' (קידושין לב, א) תבואה מארה מי שפרנס אביו מעשר אם אפשר לו לרונס בא"ה. אבל האמת יורה דרכו כי ט"ס וצ"ל לולי כבוד אבינו אמרו תבואה מארה למי שפרנס אביו מעשר משום בזון לאבירת. אבל בנו שאינו חייב בכבודו מותר לרונס מעשר אפי' יש לו לזונו מקום אחר יכול ליתן לו

ממעות צדקה אדרבא עני קרובין קודמן. ←
אמנם ראיתי למורי הפלאה על התורה [פנימ' יפות]
פ' ראה (טו, ז) כי יהיה בר' אבינו באחד שעריך דדריש ספרי אבינו, החטב תאכ קודם ושוב דריש עניי (עמך) [עירן] קודמן וכור' עניי עירך קודמן לעניי עיר אחרתי היינו אם שניהם צרכיהם למזון או לכוסות, אבל אם עניי עירך יש להם כדי חיותם אלא שאין להם הרוחה כלל, זהה עניי עיר

תשובה רלב

[דין אפוטרופסים בספרים מעות מעשר שנייה האב]

אם לא פנהיא א"כ אפי' היכא דלא שייך פינה כגן שהטפק על הכללי עצמו מ"מ אמרין שמא לא היה הקדש מעולם וכותב כן לפנהיא וע"ג דלענין איסורא דחרומה וקדוש קייל' כרבנן דר' יוסי כדפסק רמב"ם פ"ז מע"ש הל' ח', מ"מ בדיני ממונות מודרו רבנן לר' יוסי במ"ש חוס' שם (ד"ה אימור) בשם ירושלמי (מע"ש פ"ד ה"ז) ופסק כן בש"ע ח"מ סי' קע"ז סכ"ט בלי שום חולק ועכ' לחיל בין קודש לחולא.

ובפרק המפקיד (לו, א) גבי שנים שהפקידו אצל אחד כתוב הר"ף ופרק רבא הוא דקוני רישא נותן לה מהנה ולזה מהנה מושום פשיעותה דה"ל למיכתב שהוא דמפקיד גבי וכור' ע"ש, ע"ג דאפי' אי כתוב שהוא עדין יש לומר אישתלי או

שלום וכ"ט לירידי הרבה המאה"ג החزوין המופלג זית רענן יפה פר' תואר כמו"ה בער נ"י אבד"ק איבשיטץ.

יקרת כבודו הגעני נידון מי שמת והניח ספרים שכחוב עליהם שהם מעות מקרוביו ושישיאלם לאחרים כל ימי חייו והאפוטרופסים על יתומיו העניים המחוורפים לחם וודצים למוכרים לפרשנות היתומים וטעונים שלא כתוב אלא כל ימי חייו ואחר שמת יכולם למוכרים.

[דין העולים מהסוגיא דיבמות קטו, ב]

בפרק האשה שלם קט"ז ע"ב מצא כל' וכחוב עלי וכו' ואם אישתלי אישתלי (וכור') [א"נ] ואם לפנהיא שבquia ולכאורה שנפקותא דלשנואיה

ה. ראה לעיל ט' רכמ ד"ה חבנה.
ג. בספריו שלפנינו לא נמצא דרשא זו. ועי' פנ"פ שם דאיינו מהמספר אלא הם דבריו.
תשובה רלב

א. ראה ח' חת'ם כתובות פט, ב' ולחין ט' של'.

בפ"ע כיוון שהוא כולל בכלל ספר י"מ. וכי מי
צאתנו ממצרים יראנו נפלאות ונזכה לישועות
הנbowות בב"א.

חכ"ד יתיב באירוע דחוופה ומילין לצד עילאה
ממלל ברוח נמוכה, ואולי לכשיגיעו הדרבים
לאرض נכונה יתullo ויתקדשו פי שנים בחכמה
ובתכוונה ובדרעת ובכל מלאכה. ועד"ז נעהלה תלמוד
בבלי על ירושלמי אחר שתתקבל שפ"י, והיתה
הרואה בדין ובהלכה.

א"ג. משה"ק סופר מפפ"מ

שם זכר לימי חנוכה ופורים עובר על מ"ע
דאורייתא. אך העולה שם זכר היה מה שהיה
עכ"פ ביום א' מימי חנוכה ואפי' לא הדליק נרות
ולא שלח מנות בפורים וכדומה אינו אלא עבריין
דרבני. ואפשר קריית הלבי ומגילת זהה קי'י
דאורייתא לומר שריה כמו שצוה בפסח לספר
יציאת מצרים בפה, ה"ג ממות לחים חיב לממר
שריה בפה דוקא. וא"כ היה יוצר קצת דברי בה"ג
שהאריכו בו רמב"ס ורמב"ן (בשערם) [בשורשים]
בספר המזות, אלא עכ"פ לא היה לו למנותו מ"ע

תשובה רלד

[ישיבת ירושלים וישיבת שאר מקומות בארץ ישראל]

[קרימת יושבי ירושלים לעניין צדקה]

במה שרמזתי במאש בס' ברכי יוסף סי' רנ"א
(פרק ה) בחילוק צדקה להקדמים עשי מצוה
ופועלן צדק יותר מן השאר והנתנו ג"כ שישיבת
ירושלים חשיבה משיבת שاري מקומות בא"י א"כ
ممילא יש לישובי ירושלים קדימה מה לישובי שاري
עיר א"י וכל זה ברור ופשטוט לבארה.

אלא במאש שפשט בעניין שישיבת ירושלים יש בה
מצווה יותר משיבת שاري ערי א"י והבאתי
בפשיות מתתני שליחי בחובות (קי, ב) דהכל מעלה
ליירושלים וזה אפי' בזה"ז לכל הפסיקם. דאפי'
להמודדי (שם סי' רפ) והג"א (כתובות פ"ג סי' יח) דכ'
אשר בזה"ז לא יכולת לבנף האיש מ"מ האיש יכול
לכוף, א"כ ש"מ דמצוה איכה וא"כ היושב בה עוסק
במצוה טפי ו ראוי להקדימו עכ"פ. ועל זה כתוב
והאריך הדרת גאננו נ"י בפירושים שונים על דברי
הג"א שהמה נפלאים לאכורה דאפי' אחר ההגאה
דיירושלמי מירוי בהה"ז. וכן הוא בתשובות מימוניות
ס"י כ"ח, מ"מ מה שמשמעותו מותני מירוי בזמן

7 ←
החיים והשלום לנוף ספר יהלום ה"ה יידיד ה'
יריד נפש כל חי ה"ה גאון עלם תפארות ישראל
פאר הדור נור הזמן נ"י ע"ה פ"ה בקש"ת מהו זלמן
מדגליות נ"י, מצלאן אנחנו לאחיב רב רבן וביתו
ברוך יאמר לעומתו יפוץ עוד חזקה מעין גנו
אשר קחל עדתו שכחה להם ליהנות מזיו שכיננו
עוד ייחיך כי עיל אבר כנשך סוכך עליו בארכו
גם עד זקנה ושיבת ינוב בטובה לאורך ימים ושנות
חיים אמן.

למען ציון לא אahaha ולא אש��וט עד יצא כנוגה
או רשות צדק בעזה"י באלו הנאמרים
מנני במחთבי הראשוו"ז ווין הגאון נ"י בנעה עליון
ציון המצוין בהלכה יורד לעומק הושפט באורך
וזוחב כדרכו בקידש ממש לא גניהם מקום להתגדר
בו ולא תלם בעלי עידור ומישׁד עמקים אחורי
ומי יסקל אبني קדרשו אשר בנה מצודה לתורה
ולתעודה בכל זאת לא אישיב ידי אחר מלבדך עד
מקום שידי הכהה מגעת לתוספות ולא למגרעת
והחנון דעת יתן חלקו בתורתו מקום שעת לעקר
ועת לטעת.

כו. ע' רשי וטורו אבן מעילה שם.
כה א"ז מקור רבינו בותה. ור' בר"ף שלו עירובין דהילכה בכלי משומש דחויה בתריא דחכמי הבעל ראו היירושלמי.

א. לא ונצא בחרובם.

ב. לעיל סי' רג' ד"ה ומ"ש פר"ט ואילך.

ג. עיין דינה דחי לאוין פא (פ, ב) ושייח' יוסף אומץ להחזר"א סי' נב.

[אשה שורוצה לעלות לא"י בוה"ז]

בקידושין מ"ט ע"ז
כרך ה'יא וכגדמייתו
ויברכו העם לכי
בירושלים. אך דא"
דמסים דזהה מצו
אתה אין עלייהו. וה
שם אות יא) מצוה
[ובאי"]ן כלומר בז'ו
ולא מא"י לירושלן
הכי לדינא כהירושי
ומיתתי רק ראייה מי
מהאה אבל בהא ()
מצואה בא"י מה"ל ב
ל
ותנו מדאמרון בגין
דעבד כנעני ב
שטר על דמי וועש
רמשנתינו אין הכל
ומן"ל דלא דוקא
לא עדיף עבד כנ'
מבזמן הבית דלא
הכ'י, והר"ם גופיה
ולהוכחה נגד ר'ת א'
(כהלקת מהחוק) ।

[מעולם לא אמר ר' פראט'ן הד"ג מיתתי מעילן לירוא]

ג' הגנה והשלם עפ"י דבר
ג' צ"ב בדרישת ש"ח מדור"ס מורי
ת. ו"ל הש"ט מהדור"ק ר' אָף שחריר הוא ו
הנינה בא"ע סמ"ע ס"ז
במרדי כי וברא"ש כבוי
סכינה אין כפונן שעיניהם, אין
אללא אוחה אבל בתרנה
אבל לא"י כפונן וצ"ע כער
שב ראייה בש"ת חרם
שש בין רוא"ש לה
הריאשון נהון את דמי והש
נהון דמי והשינוי משחררו
צרכ' להחויר להירושלמי ו
לא תסנור עבר אל אהוניו
והדר זביני אף"ה יכול רכו

שבהמ"ק קיימ שאות הוה המזויה טפי לדודו בירושלים
מבאי"י עכ"ל. דבר זה אין לו שחר, דא"פ"י נימה
בירושלים אין שם מעלה בוה"ז מבשאר ארץ
ישראל, מ"מ א"י ערך מחייב בכל הזמנים בלי
ספק. וא"כ מ"ט אמר בירושלמי בוה"ז אין אשה
מעלה מה"ל לא"י והגאון ני' כדרכו בקדש נהית בה
טפי והעמיק עיונו מבואר באריכות בתשובות.

ה. כוונתו לשיטת הרaab"ד הל' בית הבוחרה שהובאו לעיל ריש ס"י רלו. ועי' שות' תשב"ז ח"ג ס"י רוא ושוח'ת רשב"ז ס"י ב שקוות
ירושלים לא בטלת ועי' אב"ז יורי"ד ס"י תנוד סקל"ג, יש להביא ראייה להחמת הס הדרaab"ד בה'יא ישות פ"ג ח'יל כ לא השג על הרמב"ם
שהביא להלכה ח'יך דינא דחכל מעילן לירושלים. וכ"כ בפאתה השלחן ס"ג סקב"ב.
ה. ב"תורת רכינו שמואל סלט"ח ס"י קלוי מישב הירושלמי (ולל דברי הראשונים הנ"ל דמיורי בוה"ז) דבאמת לא נחלקין בוה החלומות
ושני עניינים נפרדים המה וועל' - וככפי הנראה מפשותה לשון הפסוקים, היכי שאשה אומרת לבעה לעלה לארץ והוא טיפק ביזו
עלולות (וזהיא אין ספיק בידה לעלה לבדה), ובפין אותו לעלה.
וקשה טובא, הלא ישיבת א"י אינה מצוה חובייה, אפילו לדיוט והרמב"ז ולסיעתו שסוברים שהה נחשה למצוז עשה "וירשותם אותה
ושבחותם בה", מ"ט מודים דאיינה מצוה חובייה כמו שארי מצוות, ומובואר בוגמרא בכתחות ש: נ' שבועות כי' אחת שלא עילו
בחומה - וא"כ וראי אינה מצוה חובייה על כל איש ואיש, וא"כ כמה כהה יפה להכוף לבעה לקיים מצוז זאת של ישיבת הארץ יותר
משארין מצוז וחובייה.
והלא בכיבור אב ואם שות' מצוז חובייה אמרו (קדושין ל' ע"ב) איש ספיק ביזו לעשה כי, ואינה יכולה
לכוף לבעה שנייה אותה לקיים מצוז כבוד אב ואם, וגם בקבון يولדה רסל' ל' הירושאים אמרו מביא קרבן עשר על אשთ, וכן כל
קרבן שהיה חיובית - הוא ורק משום שכוף כבוד לה, אחריות דאותה לך עלי מון קромת דנא, וטעם זה לא שייך במצוז ישיבת הארץ שאינה
מצוז חובייה כנ"ל.
אמנם במקרה וכל למלה, דהיכי דההשנה בעצמה אין יכול בירה לעלה לארץ לבירה (או שאן רזונה לעלה בלבד), ורק רצונה והפaza
שבבעליה עלה לא"ז, או אינה יכולה לכוף אותה לעלה ולקיים מצוז ישיבת הארץ, אך אם האשה אומרת שרוא צוננה לעלה
גם לברה (בשלא ויצה בעלה לעלה עמר) דיש ספיק בירה לעלה בעצמה, כגון מקומות הקרים לא"ז, או גם במקומות הרוחקים, וש
לה נכסים שאן דשות לבעלה בהם, ומהו תספק צרכי החזאות נמיעה לארץ לבירה, או בשאר גווני שכפול בירה לעלה, ואו הרשות
בירה לעלה. ובפין גם לבעה או שיזיאו יצון בחומה.
ופירוש הברההאך קח הוא, היא אומרת לעלה, אפילו שבעה לא יקל אתה כנ"ל, ובעה אוינו רזונה לעלה, להכוי כופין אותו לעלה, או

יוציא יצון בתובה, מוש ודאשה שצוננה לעלה לא"י הרשות בירה (משם קרשוש הארץ, וגם שאינה מצוז חובייה). ולהיכי לא
יש לה דין מודחת על בעלה, ואחריו שבעה אוינו רזונה לעלה, והי מונע ממנה על עני אישות, ולהיכי ויזיאו ווין בתובה, אבל היכא
ההשנה בעצמה אין בידה לעלה או שאינה רזונה לעלה, והיכא שכך מבעלה שעלה עמה לא"ז, והוא אוינו רזונה לעלה, אין
כופים אותו, דאיינה יכולה לכוף לבעה לקיים מצוז ישיבת א"ז.

וזהו פי הירושלמי: "הוא רזונה לעלה", פירוש אפילו אם אומר הבעל שהוא ורזה לעלה לא"י ורק באפין שם אשתו חעה עמו ולא
באפין אחר, כי אין ציננו לרשות, והוא איננה רזונה, בפין אותה רזונה, פירוש שאומרו לה שמחות לעלה עמו, וההשנה היא
ברשות הבעל ושה לו רשות להעלתה לא"ז, (ואפילו לדעת האמורים דבשאorio ארוזות יפה בח האשה מכח הבעל דעהה עמו כ'ו, וככל כבורה
בתח מלך כי, מ"ט בעלייו לא"ז מהויבת לעלה בשיזה והבעל לעלה לא"ז), ואם לאו, אם איננה רזונה ווין בתובה, אבל היכא
להזיזיאו בא בתובה.

"הוא רזונה לעלה", פירוש, והיכא שהוא אומרת שהיא בירה איננה יכולה לעלה ביר' בעלה), ומבקשת
זרזונה שהבעל עלה עמה לא"ז, והוא אוינו רזונה לעלה, אין כופין אותו לעלה, אחר אשר היא בעצמה אין רזונה לעלה לבירה,
ולא פלני ביריה באכבי על הירושלמי.
ובזה מושבם דברי ריש ו"ל שם, דה"ט לאחורי עבדים, דפירוש"י דהבר יכול לכוף לעבר. והקשה עליו למלה לא פירוש להיפק, דהעכבר עברי
יכוף לרבו לעלה או שייחנו חפשי, ולפי האמור לעיל אהו שפי, וזה לא ש' בולה וספק ביר העכבר עברי וילך בעצמו לא"ז, או
וואי אין וכו' יכול לכוף לרבו לעלה אחת, (כמו באשה דאיתו בולה לכוף לעלה בנ"ל), ולהיכי פירוש"י דהבר יכול לכוף לעברו.
אך באמת אין יכול לכוף לרבו לעלה אחת, (כמו באשה דאיתו בולה לכוף לעלה בנ"ל), ולהיכי פירוש"י דהבר יכול לכוף לעברו.
הרבותה היא, דס"א והעכבר יכול לעלה לא"ז עדיעא דרכ' נמברוי לך, לעבד במקומו ולא למלכה אך לארץ ישואל, ובשכלי השש
שים של עבדה עבר עברי לא יהוה או רישי לדרדת מאורץ להו"ל, ולרכ' היה אומニア דאיינו מחויב לך עם וויאן, ולהיכי
asmu'in דגס עבר עברי מחויב לך עם רבו לא"ז.
כל והבר רב ר"ש סלאנט, ואמר לנו, שנס לשון הפסוקים נכל לפרש כן, ומה שלא פירוש כן דברי הירושלמי, אולי נראה להם לשון
הירושלמי היא רזונה לעלה פירוש גם לבירה כמו בכבלי, ולהיכי מהריצים והירושלמי אירוי בומה".

חתם

תשובה רלד

סופר

8

קיט

הרעה, ובזמן שבהמ"ק קיים ליכא נוה רעה בירושלים. יש לדוחות דמשום הא לא ארי, רכטיב ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים. מושם דישיבת רכרים קשה ופירוש"י מדורק החתים והאויר. ובמתני' אמרין (אבות פ"ה מ"ה) לא אמר אדם מעולם צר לי המקומ שאלין בירושלים, ולא אמר ולא נדורק אדם מעולם בלינט ירושלים, משמע דודראי היה צר ודוחק שהרי אף"י בבהמ"ק עצמו עמדו צפופים רק ההשתחויה היה בס"ש משתחווים רוחחים.

ובח"י אגדה של' אמרתי שלא רצה הקב"ה לעשות נס גם בעמידה רוחחים שלא יקופח שכר אגרא דוחקא דבר כללה. אמן מועבדא דפסח מעוכין (פסחים ס"ד, ב) משמע דהיו צפופים ממש מכ"ש בלינה שבירושלים דלא היה מצוה כל כך קראיית פנים בעזרה ובוזאי הינו נורחקים אלא שהנס ה' שלא אמר אדם מעולם שמרוב אהבת ה' ושמחה אשר שמחם ה' בהיותם שמה לא אמר מעולם צר לי המוקום עד' כד הוי רתימtan עזיזא וכוי' וכע"פ בני העיר הינו נורחקים מאד ע"י בעלי רגלים וכלי ביתם ומטוריהם היו מופקרים להם כדאיתא ר"פ בני העיר (אגלה כו, א) אין משכידין בתים בירושלים אף לא מטוטו, ויע"ש בתוס' (ד"ה אף) ושפיר שייך אף' מונה.

ובמ"ש לעיל דעתם צפופים היה בס' ליתן שכר להכאים בחזרות בית ה' יובן דלפמ"ש בתשב"ז ח"ג סס"י ר"א דגס בזמנו נרא נס בזח' בכה"ג שבירושלים בכוואם שם בחג השבעות כל סביבותיהם ולא צר להם, וזה יודע כי עני רוא בח"ל

בקידושין מ"ט ע"ב שהיוקר מצוי בכורך וירושלים כרך היא וכדייתי ש"ס בכתובות ק"י ע"ב מקרא ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים. אך דיא"א לכון זה בלשון מרדכי והג"א דמסיים דהוא מצוה טפי וכו' משמע שם מזויה אתאינע עליהו. והיותר טוב הגהה פרישה (בדרשא שם אותן יא) מצוה טפי לדור בירושלים (מא"י) [וכא"י] כלומר בזח' ליכא מצוה לא מח"ל לארץ ולא מא"י לירושלים. ואפשר דהו"מ גופיה לא ס"ל הכי לדינה כהירושלמי אלא דהכי פירושו הירושלמי ומיתתי רק ראה מיניה דלא כר"ת דיפה כה איש מהאהה אבל בהא (איכא) [דס"ל לירושלמי דיליכא] מצווה בא"י מח"ל בזח' ז, לא ס"ל, כיון שבש"ס דילין לא מחליך בך.

וחו' מדרדרין בגיטין (טה, א) וכן פסקו הפוסקים רעכד בזענין בזח' ז שברח לא"י כתוב לו לרבו שטר על דמי ועשה אותו בן חורין והינו מסיפא רמשנתינו אין הכל מוציאין ומקרא לא חסיגר עבר ומג' דלמא דזוקא בזמנן שבבמ"ק קיים אבל בזח' ז לא עדיף עבר בזענין מאשה וזרוע כהה בזח' ז מבזמנן הבית דלמא עבר נמי, אע"כ גמ' דירין לא ס"ל הכי, והר"מ גופיה לא קאמר אלא בפי' הירושלמי ולתוכיהם נגיד רית אבל בגוף הדין לא פליג זהה דלא (כחילך מחוקק) [כבית שמואל] סוף סי' ע"ה (סק"ס).²

[מעולם לא אמר אדם צר לי המקום בירושלים]
ופר"מ הד"ג מיתי ג"כ דמתני' בזח' ז מדרדר הכל מעלהן לירושלים אף' מונה היפה לנוה

ג. הוגה והשלם עפ"י דברי הירושה שם בא"ר ונראה דמהר"ם ובמקוף שם. ג' ב' ובדרדרה שם כתוב שהמור טבר שבואה יש מצוה בישוב א"י בזמנם גז"ל הל' אשוח פ"ג הל' ב'. ש"ת מהר"ם מורה"ק ח"א סוס"ק קצט. והוא אמרה בפרשנה המלך [לדו] הנרי"ט בן מנחם גז"ל הל' אשוח פ"ג הל' ב'. ת. ז'ל המשות' מהר"ק קנא: רוק רלא נמא ולעלוח לא"ז אין שיך זה"ז שעורי ביד עכ"ם וכ"ב כפ"ב מהלכות אישות ה' כל' ולא חלק בין זה' ז ל' לממן שבבמ"ק קיים וכוה הונח לי שרham'a לא תגיה בא"ע סמין ע"ה ס"ה לחלק בין זה' ז למן שחיו בהבמ'ק שם ס"ק ב' דכתיב עין במרדי ובחרא"ש בזח' אין כפין אותו אלא אותה היא תמורה דמלבד ראנן ק"ל כהרבנן"ם זהה ודברי חב"ש שם ס"ק ב' דכתיב עין סכינה אין כפין שנותם, אף נס הדמעין ברוא"ש וכמרדי מזא הベル דברוא"ש איתא בשם רבינו מאיר דלא"ז ולירושלים אין כפין אותו אלא אותה אבל בנהנת אשורי הביא דברי המורה שבזח' ז אין כפין לעזר בירושלים טפי מישאר א"י ומשמע דזוקא לירושלים אין כפין אבל לא"ז כפין ז"ע כתעת.

שוב ראוי בש"ת חותם סופר סימן לר"ד דגס הואר מהה' על זב"ש ומ"ס שם הח"מ אבל לא הריגש רק אפס קצת דלא הריגש החבל שיש בין רוא"ש להמודדי בזה ותנה בירושלמי אמר בפ"ד דגיטין הלבנה וא"י אם דע רבו החני שנירן נתנן דמי ואם לא דע הריאשן נוון דמי והשי משחררו והוא תמורה דמלבד רשותה להש"ך דורי במכור עבדו בסוראי לא ידע הולקה שהוא מא"ז והריאשן נוון דמי והשי משחררו והוא תמורה דמלבד רשותה להולקה וזה המוכר שhorta מא"ז אף גס דיא"ב נס בנוון דמי וזה צורך להזחיר להירושלמי ובאמת העיקר כמ"ש הח"מ שם ד"ה רשותה להולקה אל לשיטתה וס"ל חך לא תסנור עבר אל אדרני קאי על מכר עבדו להו"ל ולא ס"ל בר"א וכמ"ש חב"י שם ד"ה ברוח ולכך החמיר דאפיילו שמותר לו הדברים והדר ובווי' אף"ה יכול רבינו שני לשחררו וכמ"ש מעלהו ג' ב' דמרקרא דלא חמניר נלמד שהרבו השני משחררו אבל לדין דלא ק"ל בן רק

אשר"ה לא תוכל ס' דוחק מזונות. ז"י אבל מא"י ירושלים מכא"ז. קשה ופירוש"

שב"ז סי' ב שקדושה ס' לא תשיג על הרמב"ם

נהלך בזה החלמורים ארץ והוא ספק ביר

עשה זיירותם אתה כי אחת שלא יכל לשיבת הארץ יותר

צחות כו, ואינה יכולה יור על אשתו, וכן כל ישיבת הארץ שנייה

ו, ורק רצונה וחפזת קומות הרהוקים, ושותה, והוא שלעתה, וכן כל

זפין אותו לעלות, והואcli לא החרובות. וכחונה, אבל היכא ז' חותם, הרשות בויה' ז' חותם, והרשות ביר

שחו תעללה עמו ולא ז עמו, והראשה היא ז עמו בר, וכל כבורה וה עמי, הרשות בויה'

בל' בעלה), ובמקרה רצונה לעלות לרבה,

ליהזכיר, דהעכבר עברו וילך בעצמו לא"י או' ד' העכבר לילך ביר, לבך,

ואל, וכשבכלו השש עם ובו לא"ז, ולתוכי

אלו נראה להם לשון

דורש אותה תמיד עני ה' אלקין בהיפה כתוב. אבל אני בעזה"ר לא זכיתי להבין בנסיבות גם כי בהנטהרות לה' אלקינו. אבל כ碼ומה לי שמעתדי דיש חילוק בין חיבור עין עם לב דהינו עני ולבי שם ובין עין להוד רכיב עני ה' אלקין בה. וכן הילוק בין עני הדתם שהוא ב"ד של מעלה של שבעים שהם כנפי השכינה ובין עני ולבי לשון השגחת עצמו בעלי כנפים וועל זה נאמר ולא יכנף עוד מוריך, כך שמעתך מאז ולא אבן. אורי בזה יתרון קושית דמר ניהו רבבה.

[קדושת א"י וקדושת ירושלים הם לעולם]

היווצה מדברינו דעתך לפ"כ קדושת שניהם קדושת עולם מימות עולם עד סוף כל ימות עולם לא נשתנה ולא ישתנה אלא שקדושת ירושלים חמורה מקדושת שאר א"י. וגם הרמב"ם דלא מנה למ"ע ישיבת א"י כמו שחשב הרמב"ן במנין המזות (מצוה ד) מ"מ מודה ביתר שאת בקדושה בזה"ז, ומפני כן כתוב במ"ע קנו"ג ומיתתי ליה המפרש ספר"ה מהל' קדוש החורש (היג) זוזל, ונאמר אם ח"ז יאבדו בני ישראל מא"י ית"ש על זה לפי שהבטיחנו בתורה שלא תכללה אומה זו בככל וככן אם לא נמצא ב"ד בא"י ולא בח"ל ב"ד שננסכו בא"י ה' זה החשבון שאנו מחשבין אותו בח"ל לא יועיל לנו ככלום, שאין מעברין שנים וקובעים חדשים אלא בא"י שנאמר כי מצין תצא תורה ודרכו ה' מירושלים עכ"ל. וביאר זה באර היטב ברלב"ח בקונטרס הסמכות דף רצ"ז יע"ש. ומהפלא שכתוב שהבטיחנו בתורה שלא תכללה אומה זו. ונראה מדברינו כי אלו ישראל בח"ל מיקרי כלו אומה ח"ז אחר שאין לנו סמכוכים וא"א לקבוע חדשים ולעבר שנים, וס"ל לרמב"ם דמה שהשיבו הראשונים שנים וחודשים וקדושים זה לא יועיל אלא כשבעכ"פ נשארו בא"י אפיי כורומים וווגבים ישראל אשר בהגיע זמן וערין ההוא ואז הכרומים יקבעו מועדים ע"פ החשבון הקדומנים ההמה לפי מה שראה בלוח ההיא ובסדר העיבור של כל שנה, ועי"ז מתקדים בכל העולם ואי לאו לא יועיל חשבון וקידוש הקדומים ושבטלה כל התורה חילילה ואין כאן אומה ישראלית ח"ז,

יג. וכ"כ לעיל חלק או"ח ס"ר. ועי"ז ש"ת רשב"ש ס"א-ב שאף שהרמב"ם לא מנאה מ"מ מוצאה היא אף בותה". וזה בתשובה הנדרת מיניסק (ט"י ב"ך וע"מ) שהרמב"ם לא מנאה מושום שמצויה ובללה כל התורה אשר על רוח נחמייבו ברביה מזויה, והרמב"ם בשורש בchap. דמצוה כללת אינה מן המניין, ר' ש"ת חולות יעקב (וילנא תרטט) ח"מ ס"ח.

יד. וכ"כ רביינו בחו"ל חולין [מת"ב], א.

ה"כ) וש"ע סוף ה' ט"ב, ויש לפפקדק בזמן שבהמ"ק היה קיים היה ירושלים עדיף וקורעים על ביטול אותו העדיפות וכשיו צפת עדיפה, אבל חיליה לומר כן, ואין יזכיר שצפת הוא גובה מירושלים ואורייא טוב מירושלים כמש' חס' הניל וקרא כתיב (דברים י"ז, ח) וקמת ועלית אל המקום ופירש"י מכאן שגובה בחמ"ק מכל א"י.

ובחו"דושי תורה שלבי ביארתי שלכאורה פלא לאמרו מכאן שגובה, מה לשון מכאן, נחוי אכן, והוא דבר הנראה לעיל ונמדד בקנה. ועוד שהאמת איינו כן והוא מבואר לבקי קצת בפתח העולם. וש"י פריש בן בפסק (תהלים קלג יג) כתל חרמון שירוד על הררי ציון שחרמון גובה והנה העולם עגול כדורי ובכדר כדורי לא שיין גובה ונמוך ובכ"מ שעומד שם רואה שמים מעל בראשו גבוים וסמן לאופק נומכים בכיפה והבא מקום האופק נדמה לו כעולה מתחחית עמוק בור ולא שיין גובה ונמוך. אך נחוי אכן, אם יהיה לפנינו כדורי עגול ואנו מכיריהם בו נקודה אחת שמנה שתית ה cedar הראה ונתראב שם והחפשט ונעשה עגול כמותו שהוא וכל הפירות אליו פונים וממש' כמי שעומד במקומו המרכו האמתי של ה cedar ואו בלי ספק מכל צד שפונים אליו נקרא עלייה ולא עלייה במעלה וגדרה המוקם בלבד אלא עלייה ממש כמי שעומד במקומו ורואה האופק שסבירו ירוד ועמוק וכן בהיפך כיוון שכל הפירות אליו פונים א"כ הכל عمוק ממנו וועלם אליו כיוון שהעולם כדורי. והיינו דאם רין בספר ה הניל וקמת ועלית, וקשה לו ומאי פסקה הלא אפשר הזקן ממורא וב"ד יושבים בהר חרמון שם ירושלים ולירושלים ולא עולמים אלא מכאן שbamha'ק גובה מכל א"י שהיה משתמש של עולם מתחלה יצירה והוא מרכז ונקודה האמצעי שבכדרו וא"כ כל הבאים לשט עולים ולא יורדים כלל"ע. מ"מ א"א לומר כן על מקום אחר או על צפת וייעקב אע"ה אמר וזה שער השמים ואין ב' שעירים.

[ביאור במדרש תנחותם]

ומ"ש הד"ג Mai דמייתיב בתנוחמא (פרשת ויגש פ"י) ארישלים והיה עני ולבי שם כל הימים, א"כ בכללות א"י נמי נאמר ארץ אשר ה' אלקין

ני והפריזי אז
גפי בחורבנה,
צ"ז מודatkash
מקדרש לעולם
ואה לעיל או
ם מעין ג' נהדר
דחלון הרקיע
ו נגיד ירושלים
ו שוב אחר
טה אבל פיו
חילילה שהיא
זה ירינו דכתב
קדומה כי שם
זעולם.

ב"ז

את נגד כל ערי
ולילה להעלות
ירושלים וא"כ
בירושלים לא
ירושלים מחלוקת
ב"ס (תענית פ"ה)

ק' הטוב בכל מ"ש

רווחים' שוב מבוי
בופים ממש, הלא
לעל', ארבעה לעיל
לכן ולע"ד עפ"ט
ששתורי רוחים אין
ה ב' בשות תפ"י
זון לזרם במו של'
וב כ הח"ס מפסח
ים צפופים הרי בנים
להשתאות רוחים

לכטם בוה"ז ופומר
ה פ"י כח' שמורא
ינו, דדרשת התו"ב
כח מהר דלא השיא
זר מל"ד לא קדרשה
א סק"ב.
מצאות התלויות בה
ז. ועי' רבכ"ן בק"א

אאותם הגורמים דנשותיהם, מ"מ אף עבד את רבו, בהדייא בבריתא עלא". אגום בסיפ מהניי" בבריתא נהוא נגד הסברא כי את כל ב"ב אדם כשמעליה את כל ב"ב לישב עמו ביתו יכו אחד מבני ביתו יכו וטפא קמ"ל שאדר אונשים ואחד הנש אבל המה לא יכ שבפנינו. אבל ר' שבמה"ק קיים בין נכוון מאר אלא של הוא פלוגחת רשות" דיעורובין דף ג' ו

והגלו"ד לפמ"ש ורתווך גורלו בקרוב לירנו גורלו ברוחוק מירוי דברים א' מפני שהוא לאץ העמים ידעו מקום מקדש איש את ארץ, וא' פסעה ואין להאר והראב"ד ריש ה' משועבדה לבעה בריגל, וא' אין נ' בבריתם אם תרצה או מ"מ תשאר היא ע' יעלה לירושלים, ד' ב' דה מלאיה' דה רעת הרמב"ם עיי' מ"מ אף' להתוט' ליטול רשות מאשו נ"ז ע"א, ויעין ה' כ"ח סוף התע

מו"ה עמרם מפה הייתה קופל ומשלש עמו שלא ידור אלא בירושלים מקום משכן כבוד קדושת בית אלקינו וכאשר עשה הרמב"ן ז"ל ע"ג דברצת נמצאו קברי אנשי אקלים היהודים, מ"מ מי ימיר זה בקדושת ירושלים ונקום מקרש, ונסע הנ"ל ע"דليل בים דרך יפו לירושלים והסיבו בעל הסיבות יה"ש דרך עכו לצפת. ואחריו בוואר שמה כתוב אליו בעצה ושאל אם יעקרו שם לירושלים. אז אמרתי שאני מגני ממייקם, כיון שכבר בא שם וקבע דירתו וכי מכתבו נראה שקשה ישיבתה של ירושלים עליון, וחיזיתי לדעתיה שלא רצח אלא לפיסני על שעבור על דעתך ע"כ הנחותי הדבר על דעתך.

[כפיית הבעל או האשה לעלות לירושלים]

הנה כי איןיפה אחז' של השاهיש יכו' כל ב"ב לעלות לא"י או לירושלים שהרי ממשום ישוב א"י כותבים אותו אף' בשכת גיטין ח, ב) ומכ"ש ממשום ישוב ירושלים ביחסו בזה"ז. וכבר העיר הרמב"ן בагrhoו שהחרובן לפי ערך הקדושה כל שקדוש יתור חרוכ יותר, וירושלים חרוכ יותר מכל ערי א"י ע"ש, מכל דבאי דריש וישוב יותר, ויש לכוף ב"ב לדoor שם. אבל שתכו' האשה את בעלה לדoor בא"י ובירושלים, צ"ג מאין הרגלים ומה רוא על כה, ויפה כתוב חשב"ץ ח"ג סס"ר ר"א הנ"ל, הלא התורה חסה על האשה במצוות כבוד א"א ממשום דרישות בעלה עליה (קדושין ל, ב), ואין היא תכו' אותו להושבה בירושלים דוקא ממשום חוספת קדושתה או לישב את ירושלים. ומ"ל לא"י ייל משום שבחל' רומה כמו שאין לו אלה וככע"ז ח"ז (כחות קי, ב), אבל מא"י לירושלים הוא דבר תימא אף' בזמנם שבהמ"ק מכ"ש בזה"ז.

ולולי דמתהפינה לומר דבר חדש היהתי אומר יعن ראיתי בת"ט Thema על רשי' ודע"ב שפירשו בסיפא הכל מעלה לירושלים, ולא פ"י כן בישיא הכל כופה לישב עמו בירושלים, ומ"ל פ"י כן בישיא הכל מעלה לא"י ע"ש. אמן בשיטה מקובצת מיתח בשם רשי' מהדורא קמא [ש]כחוב על רישא הכל מעלה לא"י נשוחהן (מא"י לח"ל) [משאר הארץ לא"י] עכ"ל. הנה שני טעמו ברישא פ"י הכל מעלה קאי ע"כ ההחboro' עמהם. ובאמת טרם הفرد הרכב הגאון

והינו כלו' אומה ח"ז, אלא שהבטחינו יוציאנו שלא יהיה זה.

אשר ע"כ בשבועים שנה של גלות בבל שהיהADRובא היו נ"ב שנה שלא עבר אדם שם, משא"כ קלקלתינו עתה שאי לנו סמכים היה תקנת הארץ שבוטחה היא שישכבר בה ישראאל עכ"פ. וזה כוונת הרמב"ם. מ"מ נראה מרובי כי לא נפחתה קדושתela ולא תלייא כלל בזמנים מצות אלא הארץ עצמה קדושה וירושלים קדושה יותר.

[ענין ירושלים וענין א"י]

ואולי משוו'ה לא תנוי בספרי ולא רמז קרא דפרשת ראה אלא קידימת ענייני ארץ לח"ל ולא רמז קידימת ענייני ירושלים לא"י ממשום דזיל בתר טעם ופשט הגם' דמקידמין יושבי א"י ממשום דישיבתה מצوها מפני קדושה שבה ורואיהם להקרבים עשויה מצואה. כנ"ל א"כ ממילא וה' ירושלים נגד א"י דהכל חד, דלתת'ה mana ליה לthanא דמתנית' לכוף לעלות לירושלים ולגרש בע"כ אי לא רמיא באורייתא.

[ישוב ירושלים בזמנים שונים]

ומה שהחപלא הרדי' על הרובה חכמי ישראל שלא עלו לירושלים דוקא, והיה סנהדרין ביבנה דוקא ובצפורי, וגם בימי הרב"י והאר"י ז"ל מ"ט לא עלו הם. הנה בימי חכמי התלמוד היו הריגות ושמדות בירושלים וגו'ו סנהדרין, ומשנתה ישיבם במקומות אחרים והיה שם מקום הווער ומיקום ישיבה ותורה, ולא מתודר להו בירושלים כמו במקומות אלו, שוב אין מצואה בירושלים דאפי' עוזרא לא עלה לבניין בהמ"ק כל זמן שרבו ברוך בן נריה קיים כדאיתא ספר' דמגילה (טו, ב), דודאי תית' וישיבה עדרפה מן הכל. וכן ה' בימי הרב"י והאר"י ז"ל היה קיבוץ רוב החכמים בцеפת ואין לשאול על כל החכמים מעיקרא כי אין אדים יודע מטמוניות של חברו. ועכ"פ בשעלו אלו וממצו רוב חכמי ישראל בцеפת, ע"כ ההחboro' עמהם. ובאמת טרם הفرد הרכב הגאון

טה. ראה בתשובה מהר"י ברוב שבשו"ת מזרלב"ח סי' קמ"ד ד"ה ועוד כתוב הרמב"ח מש"ב בדעת הרמב"ם. ועי' ש"ת א"ב"ח סי' ש' ש"ת נ"ש חוה סי' א.

טה. ראה מש"ב החה"ס להלן בדלק אה"ע סי' קלב. יי'. הוגה והשלם עפ"י השטמ"ק שם. ועי' פת"ש אה"ע סי' עה סק"ז ואוגה"פ בדף ט עמי' קלג'אות ד.

וא"ב בזמן שביהם"ק קיים לא מביא הדר בח"ל תוכל האשה לכופו לא"י לכל הפחות ומשם יسع לירושלים בוגל והיא עמו או אפי' תשאר בכיתו בא"י אין כאן סכנה משא"כ ליטע מוח"ל לא"י אילך טלטולא דאתה נושא תפ, ולהשאר בביתה בח"ל פשיטה דאיינו נוח לה, ע"כ פשוט שכופה (אותה [אותו] לדור בא"י), לא משומ מצוה אלא משומ ענייני אישות שבינו לבינה, אלא אפי' אם דר בא"י מ"מ תוכל לכופו לדור בירושלים, חרא ג"כ מטעם הניל שקשה עליה אפי' נסעה כל שהוא ולהשאר בביתה מבלי מושחת י"ט ג"כ הוא משועבד לה מן המורה לשמשת אותה וכביתך, ועוד השוללה לירושלים בזמן שביהם"ק קיים איינו יוצא ממש מהר ודר שם זמן וב דמשווה צotta תורה להעלות מע"ש לירושלים כמ"ש תוס' ב"ב כ"א ע"א ד"ה כי מצין תצא תורה וכו' זוזי, כודרשיין בספריו למען תלמוד ליראת את ה' אלקין גדול מע"ש שמביא לדי' תלמוד לפי שהיא עומר בירושלים עד שיאכל מע"ש שלו והיה רואה שכלם עוסקים במלאת שמיים ובעבורה גם הוא היה מכובן ליראת שמיים ועובד בתורה עכ"ל.

נמצא בזמן שביהם"ק קיים ראוי ונכון שתחוכך לבעה לשוב לשכת בירושלים אבל בזה"ז אין חיוב עשה לעלות לרجل וגם לא להתעכ卜 שם ללימוד מעשה כהנים בעבודה, ואם הבעל רוצה לעלות לשם איינו עולה בלא רשותה דלא עדיף מתלמידים שאינם יוצאים ללא רשות, ומ"ש בשעה ישיבות א"י וכדומה מה בכך אשר רשות בעלה עלה ואני יכולה לכופו. אבל היא אינה יכולה לכופו לא עדיף. והן הנה דברי מהר"מ. אלא מ"ש בהג"א אין יכולה לדור בירושלים, לשון לדור איינו נכון קצת לפיה הניל, גם כי יש לדוחוק שכונתו להתעכ卜 שם לאכול מע"ש שלו והוא דוחוק, עכ"פ הכוונה שאינו מצווה מחויבת מה"ת לעלות לירושלים ע"כ לא יצא בלי רשותה ולא תוכל לכופו. והנוסחות שבסמהר"מ משתנות בתשרי מי" ומרדכי והג"א, וחוש' מהר"מ מר"ב סי' קצ"ט דמייחי מהר"ט לא מצאי בדפוס פראג שלפנינו. מ"מ לענ"ד הדברים בעצםותן מראין אמתתן.

אוותם הגורמים העלה לאחרים, ע"ג דפירות את נשותיהם, מ"מ הכל קאי אותן הגורמים ומרבה אף" עבד את רבו, ומ"שasha את בעליה וכדמתני בהדריא בבריותא שבגמ' שהasha כופה בעלה מוח"ל לא"י. אmons בסיפה בבבא דהעלאה לירושלים דלא מתנוין בבריותא בהדריא והasha כופה האיש, וגם הוא נגד הסברא כמ"ש לעיל, ע"כ פי' רשי' בהיפוך את כל ב"ב אדם מעלה לירושלים וכי אדון הבית שמעלה את כל ב"ב בין נשוי לבין עבורי העבירים לישב עמו מונה היפה לזוועה. נמצאו ישיא מירוי של אחד מבני ביתו יכול לכוף את אדון הבית לדור בא"י וסיפא קמ"ל שאדון הבית יכול לכוף כל ב"ב אחד אנשים ואחד הנשים שבבני ביתו לדור בירושלים אבל המה לא יכולו אותו. וזה נוטה לומר הג"א שבפנינו. אבל רשי' לא נחית לחקל בין בזמן שביהם"ק קיים בין בזה"ז ולא בהג"א בזה, וכן נראה בכך מאד אלא שלא מצתתי לי לא רבי ולא חבר, וזה הוא פלוגת רשי' (וור'ח) [וור'ג] שבתוספות פ"ק דערירובין דף ג' ע"ב דברו המתחיל לתאויי וכו'.

והנילע"ד לפמ"ש בש"ס ב"ב קכ"ב ע"א לקובוה ורחוקה, ופירשbam זוזי ומי שעולה גורלו בקרוב לירושלים מעלה מעות למי שעולה גורלו ברחוק מירושלים שהרחוק גרווע מאפני שני דברים א' מפני שרוחוק מביהם"ק וא' מפני שקרוב הוא לאץ העמים עכ"ל. וצ"ע בשעת החלוקה לא ידע מקום מקודש אליה, ועוד הא כחייב לא ייחמוד איש את ארץ, וא"כ אדרבא רחוק עדיף ממש שכר פסיעה ואין להאריך בזה". והנה פלוגת הרמב"ס והראב"ד ריש ה' חגיגת דלהראב"ד האשא ריק משועבדת לעבילה לילך עמו לירושלים לשמהו ברגל, ואפי' אי נימא דלא קרואב"ד אלא תשאר בביהו אם תרצה וכמו שעשתה הנה עד גמל הנער, מ"מ חטא היא עזובה ועגונה בי"ט בח"ל והבעלה יעלה לירושלים, דאפי' לפמ"ש חוס' ריש פסחים (ג). ב"ה מאליה) דהדר בח"ל פטור מהריאה משא"כ דעת הרמב"ס עיי' מ"ל הלכות חגיגת (פ"ב ה"א), מ"מ אפי' להחותו אם יעלה שם לרגל איינו צרי' ליטול רשות מאשתו. ועיין זה בס' סדר משנה דף נ"ז ע"א, ויעיין היטב בתשוי' מהר"ט ח"ב ח"יד סי' כ"ח סוף התשובה עיין היטב ויובנו דברי.

ית. ואה לעיל סי' רלג ד"ה בהא סלקין. יט. אולם השובה ושל מהר"ם נמצאה בשוו' מוח"ם רפוס קריםונה.

עמו שלא יدور. קדושת בית ע"ג דבצפת; מ"מ מי מיר זה בען הניל ע"ד. ובעל הסיבות. שמה כתוב אליו. אז אמרתי. זה וקבע דירחו של ירושלים לא פיסני על דעתות".

לירושלים]

כל ב"ב לעלות זום ישוב א"י ומ"ש ממש העיר הרמב"ן לשקדושה יותר ע"ש, כופ' ב"ב לדוד ה לדוד בא"י: ראו על זה, לה לא התורה ממש דרישות א' מכוון אותו את קדושתה או משומ שבח'ל (מחובות קי', ב), זאת אפי' בזמן

ית' אומר עין רע"ב שפירשו בני ביתו אדים בין ברישא הכל צח מיתי בשם א הכל מעlein ארציות לא"י' כל מעlein קאי אב"ג אורח סי' ש

אך מה אעשה שמו בין אחיכם שמעתי טענת השליח הרוב מהר"ש שפירא אומר שאנשי

ירושלים עטופים ברובם וגם נתנוים בתחום מכם בסכנות נפשות, וכי מכתב רבני צפת הם הם הנזונים בצרה ולא הם. ואם שניתם שויים יש קדימה לאנשי ירושלים. ואם אינם שווים פשות שמקידמים מי צריך יותר, וא"א לבוא על תוכן הענן ושם אחר מן הצדדים אינו רואה לעצמו חובה, ואין שם ב"ד שבאי" שאיינו נוגע בדבר זה. ע"כ יפה עשו המפרשים באמשטרדם שמסרו הדבר לב"ד של ארם צובה הטסוכה וקורובה אל הא"ק ואינם נוגעים בדבר כלל וודעים את מכאותם של כל כת וכת וועל פיהם על מקום יבאה בשלום.

ומי ששמו שלום ישים שלום בין עמו וחסידיו וירים קרון צדיקו ובראשם י"ג הדר"ג חמוץ וחפץ

א"ג הצע"ח בכל חותמי ברוכות.

פ"ב يوم ב' לירחא תליתא קפ"ז לפ"ק.
משה"ק סופר מפפ"מ

[מצווה להקדים עני ירושלים]

ב�א סליקנא דעכ"פ מצוה להקדים במנה יפה יושבי ירושלים על שרוי עירות אי. אמנים ואיתך אחד קורש מרבר הד"ג דמלפל ומאריך בשיעור הקדימה זו כל דבריו כנים ואמתים ואינט צרכיס אריכתו ורואות הרבה, ולא חילוק אלא מי שחולק על האמת, וכל הקדימות אינם אלא להקדים ולא לדוחות נפשות ח"ז. וע"כ אם שניהם שווים שצרכיס להחיות נפשם בלחם צר ומים לחץ נאמר זה קודם. אבל כשייש לאנשי ירושלים אף"י רק לחם צה, שוב אין להם שוב תכיה עד שיגיע לכל אחת מעיריות האחרות ג"כ בשיעור זהה ושוב מהנותר שיצטרכו למוחרות וכוסות וכדומה יש הקדימה למועדם עד שהיה שווה בשווה בה ג"כ וכן בלי מיליא לא אמרו לדוחות אלא להקדים ולא עללה זה על הדעתם מעולם ויעשי נדרים דף פ' ע"כ כי היהם קודמים וכו' ע"ש מבואר לנו ל'ב.

תשובה רלה

[עניינים שונים]

א. מע"ש בוה"ז. ב. מקום המזבח. ג. ברכות לא. ד. ע"ג נ. ב. ד. דבר שהוקרש לנבואה. ז. לולב של אישרה ועיר הנדרחת. ז. רשי" מגילה טז. א. ח. פנים יפות פרשת וארא.

פרטים ע"כ נקטה נפשי בקצתה מהמאוחר אל המוקדם אל בית אלקים אדם.

א. מעשר שני טהור בזמנ הוה

מ"ש הדר"ג ותמה על דברי כ"מ רפ"ב דמע"ש שהבין דהס"ג (מע"ק"ל) השיג על הרובם' וליתא אלא על התמורה השיג הסמ"ג דמןין לו. ואחת נכוון הדבר, גם בעניין בלבד על הכל"מ. אך גם כהrough עין בורדא יש מאין בפלפולו ושנונו לא נראה כבשם זהה מזהה משלם ממןנו פשטוות דברי התמורה [הלו] א"י דף עז ע"ב שדבריו מבוארם כאשר הבינים גם ט"ז סי' של"א ורק חסרון תיבת הוה אהת הוא בתמורה שלפנינו ותוכנן עין אני מצודה ועומד מהדר"ג להסביר עכ"פ עלizia

שוב"ט וששון ושמחה עד זקנה ושיבח לקודש ישראל צדיקו של עולם ונפק ספר ותלום אורך של ישראל גולת אריאלא נ"י ע"ה פאר הדור גאון אמיתי כש"ת מה"ו אפרים זלמן מרגליות נ"י אויר ימיםشبיעתו ובישועתו יראו אמן.

האוiron עני מאור בהיר בשחקים כזהר הרקיע ונעומ זיו אמרתו הטהורים ואשתוממותי על המראה הגדולה החזאת משדר עמוק קודר בהרים כהרף עין בורדא יש מאין בפלפולו ושנונו לא נראה כבשם זהה מזהה משלם ממןנו פשטוות דברי התמורה מול מחזה מי זה ואיזה אשר ירפרק או יצפץ מול כיוון דברותיו המכוניות אך עין אני מצודה ועומד מהדר"ג להסביר עכ"פ עלizia

ב. חי חת"ס לנדרים שם רומו לחשובתו כאן, וראה גם לעיל סי' רלא ד"ה אמת, וכשוחית בית שלמה יוד"ח סי' נט. תשובה רלה

א. חמה גם בכפו תمرין טוכה לב, ב. עיי' ב"ח יור"ד סי' שלא סעי ז ד"ה וא"כ ישועות מלכו היל מע"ש שם ובהיר המורה היל בית הכתורה פ"ז סק"ר.

שם בספריו (פס' סג, וכן
אלדר נTHON ל'ך, בכל
פנתשו, שלא יאמר שאין חיוב
עלן און לארון ישראל, אבל
הוחזק לאוצר אין חיוב וממצוה
בכל מקום, רעל כל פנים גם
המשווה, ואני דהם קורדים מכி
אחרת הם בכלל חיוב מז'

מה שכתבנו (בסמוך), אף
הם ברקורי עניות הרבה
הן בכלל תאב תאב קודם הנזע
ונטאגם (הקדמת האחת) [הקדמי]
מה שפירשנו לעיל (ז'
ח'ז'ז). (וקיד' ל', ח') יותר מה ש
עומע העני העני עושה עם ב
ששהית' נוון חלק העני אל לה
שליחותו, כמו שאמרו חז'ז"
משלתו שתה ושלך שלו שנא
מי מנק הכל ומידך גטנו לך.
הן גדול מאד מאת השית',
הקלים בשכר השליחות שיתן לך
זה שהוא נאמן בשליחותו משלם
שנתן לך.

והשיית' נוון לקורוב של
אלין, וכן באותה ו'
שפותה עיר חלק העני שם,
לייתן להם חלק
הזהן שאמור לא תקפק את יד
פירוש שלא תצמצם חלי

הזהן "באחד שעירך, יושבי עירך
אתה". בארץן, יושבי הארץ קו
לארץ... אשר ה' אליה נוון לך, ב'
(ק'ס) ובשם' ג' (קסב) ומרדייכ' (ב'
הסתום): "ויזבבי חוצה לארץ מז'
אליה נוון לך, לרבות כל מקום"
ההפלאה שם, אמרו חז'ז' זרעו

ביוור מחכירו חיותו קודם לכבוד חכינו, וההש
הקדמים הכתוב אביוון לומר דתאב תאב תאב קידמי
לכל הנזכר בפסוק אחר זה.

לפי זה יש לומר, הא כתיב כי יהיה בר אביוון
ולא כתיב כי יהיה אביוון בן, לומר דתאב
תאב נפקא בני ביתו, לומר דמצוות בני ביתו לא
គודרו איגנו בכלל התאב תאב קודם, והיינו בפניהם
ובנותיו הסמכים לשולחנו.

ומה שאמרו דוד המלך ע"ה (חליט קב' ה ט' ט'
איש חונן ומלווה יכול דבריו במשמעות
פירוש"י' שמכלכל (ב'ב') הוצאות נבני ביתו
במידה, רבי' היינו שלא יפזר יתר מדיין. ר' כראמאן
(שם פסוק ט) פוזר נתן לאביוונים, שהה שצמץ'
[הו] לפזר נתן לאביוונים.

ואמר על זה צדקתו עומדת לעד,Concerning Shachon
(חחותות נ') איזה צדקה בכל עת זה
המפרנס בניו [ובנותו] (ובני ביתו) כשהות
קטנים, והוא קיימת לעולם, וכל זה פירוש
הצדקה, אבל קורנו דהינו קורן קיימת לעולם הבן
תרום בכבודו. ר' ז'

הרע שנשאר עדין, שי אפשר לבקר הניצוץ
הקיים בעלי תערובת כלל.

וזהigeno דקאמר קרא [וmeshlat בגוים רבים] ובכך
לא ימשלו, ר' לא אחר שיכבשו וכובאו
בקרכן לא ימשלו בן להחטייאך. [ע' מספר המקנה]

76 (ז) כי יהיה בר אביוון וגנו. לשון הטור
והשלהן עריך בסימן דנ'א (סעיף ג'),
ועני ביתו קודמן לעני עירו. ר' נרא דנפקא
מהא כתיב כי יהיה בר אביוון, הדאי בר מיותר.
אלע העני הוא, שאמרו (סנהדרין סד): יפי בקרא
دلעיל (לעל פסוק ד) אפס כי לא היה בר אביוון.
דקאי על האדם עצמו, הכא נמי קאי על בני ביתו.

ואיתא בספרי (פס' סג, ובלק'ש), אביוון, תאב
תאב קודם. נרא דהיני, [אך] שהזיב
הצדקה היינו לכל אחד לפי כבודו, אפילו סוט
לרכוב עליו (חחותות סוכ'ו); יפי מכל מקום מי שחרס
לו בעיר חיותו הוא קודם, אפילו בהני כתיב
בתור הци דקורובים קודמן לאחרים וענוי עירו
לענוי עיר אחרת, היינו כשם שווין, אבל עני

רפה "קורבו צריך להקדימו לכל אדם, וענוי ביתו
קודמן לעני עירו, וענוי עירו קודמן לעני עיר אחרת".
ו某קו רשות זה הוא בר מב'ם (פ'ז מנתנ'ע הי'ג')
ושיסים על זה, "שנאמר (להלן פסוק יא) לאחיך לענייך
ולאビינך בארץך". ומובא שענוי ביתו לאו היינו
קורובים, אלא אחרים הדרים עמו בביתו. וכען זה
מובא בטור ורמ'א להלן שם דשכני קודמים לאנשי
עירו. (ועין חכמה אדם קמה, א). אמנים רבינו לא בא
לפרש מדור עני ביתו שאינם קרובים, [שאם כן הוא]
קדומים לקורובים, כסדר הכתוב כאן 'בר' לפני 'אחים'.
אלא שלמד מזה שקורובים הדרים עמו קודמים לקורובים
אחרים, והיינו כגן בניו ובנותיו הסמכים על שלחנו
(בלשון רבינו להלן), ועל זה בא רבינו לומר, שהם
בכל 'בר' האמור בתחילת הפסוק כאן, ומילא הם
קדומים גם לתאב תאב קודם, כדורי רבינו להלן].
רפו כדורי רבוי אלהו ברבי שמעון שם, דדרישת המת
בר עצמן. וואולי אף לרבען ולא דריש בר, אלא דריש
מאפס, היינו שהוא מגלה לפרש בר בעצמן, כמו כן

האビון, כי יד הוּא לשון חלק, כמו עשר ידות (ש"ב יט, מ"ד) שפירשוּוּ הוא עשרה חלקים, ואין ראוי לצמצם החלק שקבלת מאחיך.

ונעוז יש לפרש לא תקוף את ירך מאחיך האビון. הינו שיתן כסדר הכתוב, תחילתה לאחיך ואחריו כך לעניים אחרים, ולא יدلג תחילת לאחרים. והינו ראוי לא תקוף, לשון קפיצה וידולוג, שלא ידלג את אחיך ויתן לאחרים.

ומה שאמր לא תאמץ את לבך. לפי פשוטו היא אזהרה שיתן לעני בעין טוביה, כמו שכחכנו לעיל (יז, כו) במאמר חז"ל (ברכות ג:) אין הקומץ משביע את הארי, שאם נתן לו בעין רעה אין להעוני שביעיה בו, כמו שאמר שלמה המלך ע"ה (משל ב, ו) אל תלחם את לחים רע עין גור. והינו ראוי בסוף הפרשה (פסק י) ולא ירע לבך בחתק לו כי בגל הדבר הזה [יברכך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלחך ירך], כי בשכר שנותן לו בעין טובה ומשביע את העני, כן הוא הברכה אצל.

ועיין מה שכחכנו [בחפלה] בכתבוח דף ס"ז (ע"ב) זו הנו שאמր הכתוב (הושע י, יב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפיה חסד, ואמרו חז"ל (סוכה מ:) לפיה התסדר שבה. דהינו לפי החсад שהוא העין טוביה, כן הוא השכר הקצירה. ר' זיג

וזהן שאמר (בפסוק ח) די מחסورو אשר יחסרו לנו, דהינו שיהיה שביעיה למלאות חסרונו עד שייאמר די.

לפי חсад שבה. עניינו, הצדקה היא זרעה, אך יתחלק בגידולין. כי הצדקה הגורעה אפילו בעין רעה מובסתת היא שאין אדם מעני מן הצדקה (רמב"ם פ"י ממנתן"ע ה"ב), כאמור מלוחה ה' חונן דל (משל יט, יז), ועל כל פנים [הקרון] שלו לא הגיע לתיבות ח"ז נפסר. אמן ייש זרעה אשר ברכת ה' בה וגדל מה שערם, כמו שנאמר ביצחק (תולדות כו, יב)

נוד שם בספרי (פיט' טג, ומילקו"ש), אשר ה' פירשו, שלא יאמר שאין חיוב ליתן אלא לעני עירו או] לארן ישראל, אבל בעיר אחרת או בחו"ה לארץ אין חיוב ומוצה כל, בכך אמר בכל מקום, דעל כל פנים גם הוא בכל חיוב המצווה, וכך דהם קודמין מכל מקום גם עיר אחרת הם בכל חיוב מצות דקה.

ולפי מה שכחכנו (בסמוך), אם עני עיר אחרת, הם בדקדוק עניות הרובה יותר מעני עירו, הם בכלל תאב תאב קודם הנזכר בריש הכתוב.

וטעם (הקדמת האחת) [הקדמות הלאה], הינו מה שפירשנו לעיל (יה, כ) מה שאמרו חז"ל (ויק"ר לה, ח) יותר ממה שבעל הבית עשה עם העני העני עשה עם בעל הבית, הינו שהשיות נתן חלק העני אל העשיר כדי לזכותו בשליחותו, כמו שאמרו חז"ל (אבות ג, ז) תן לו ממשלו שאתה ושלך שלו שנאמר (ר'א כת, יד) כי מנק הכל ומידך נטנו לך, ושכר שליחותו הוא גדול מאוד מאת השיתות, שנחתן לו תשעה אלף בשכר השליחות שיתן לעני חלק המעשר, וכן[שהוא נאמן בשליחותו הרבה לשולה על ידו, והינו עשר בשכיל שתתבעשר (שבת קיט)], הרי שהוא מקבל תחילת חלק העני יותר ממה נתן לך.

והשיות נתן לקרבו של עני להיות שליח אילו, וכן באotta עיר משפייע לעשיר שבאותה עיר חלק העני שם, על כן הם קודמים ליתן להם חלקם.

וזהן שאמר לא תקוף את ירך מאחיך האビון, פירוש שלא תצמצם חלקך שקבלת מאחיך

רצב "באחד שעירין, יושבי עירך קודמין לירושבי עיר אחרת. בארץ, יושבי הארץ קודמין לירושבי חוץ לארץ.. אשר ה' אלהיך נתן לך, בכל מקום." [וביראים קסן] ובסמן"ג (קסב) ומורדי (ב"ב תקג) הביאו נוסח הסיום: "ירושבי חוץ לארץ מניין, דכתיב אשר ה' אלהיך נתן לך, לרובות כל מקום". רצג ז"ל רבני בהפלאה שם, אמרו חז"ל זרעו לכם לצדקה וקצרו

ו, והיינן
ב' קתנות
ד' אבינו
מר כינון
ב' יתרו לשב
ג' נינו בנין
ה) טרכ
במשפט
ב' ביהון
כדראמר
שצמצם

שאמרו
עת זה
כשהם
א פירות
למ' הבא

זרפהה]
לפרנסו
; אפילו
על הלל
לי' ועבד
בנוי ורץ
ן ומולות
ומר אין
יבמשתה
נכסיין".
הר' הם
אויפן זה
הקטנים,
נוה ולא
לצדקה.
למ' הבא.
בשביל
ז ובכבה.

שאומר שהדור נדלדל, כלומר שהקופפה אינה מספקת. ולכן החihil בזמןו חילופי מנהגים, יש מקומות שנחננו לפניה נדרכת לבן ויש לפיה המסים, והכל מפני לחצינו זו הדריך. וד' ייסיר הרפת עמו ויעלינו בשמה לאוצרנו הקדושה. אמן:

צדקה יחוירו על הפתחים וכל אחד יתן כפי נדבת לבו, והבינוניים אמרו לפי ממון כלומר שתהיה קופה שלצדקה. ופסק הרשב"א שהדין עם הבינוים לפי שמדין תורה כן הוא, ואוי משום שאלה יספיק, יחוירו אח"כ על הפתחים, וזהו

רנא למי נתני הצדקהומי קודם לחבריו. וכו' ב"א סעיפים:

עיר אחרת אף שם עתה בכאן, ויש חולקים בזה, והטור הכריע כדעה ראשונה:

ג כתוב הטור בשם רב סעדיה גאון חייב אדם להקדמים פרנסתו לכל אדם, ואינו חייב לחת צדקה עד שייהי לו פרנסתו שנאמר (ויקל) לא יחי אחר עמן חייך קודמין לחמי אחיך, וכן אמרה הצרפתית לאליהו (מלטס 4 י' י') יעשית הון לי ולבני תחלה נון ואח"כ לבני וכוכו, ואחר שיפרנס נפשו קידם פרנסת אבי ומאמו לפרנסת בניו ואח"כ פרנסת בניו וכו'. ורבינו הרמ"א העתיק זה וזה לשונו: עכ"ל. ורבינו הרמ"א העתיק זה וזה לשונו: פרנסת עצמו וכוכו אבי ואמו אם הם עניים, והן קודמין לפרנסת בניו, ואח"כ פרנסת בניו, והם קודמים לאחיכו, והם קודמים לשאר קרוביהם, והקרוביים קודמים לשכניםו, ושכניםו לאנשי עיר, ואנשי עירו לעיר אחרת, והוא הדין אם היו שכויים וצריך לפודנן. עכ"ל:

ד והנה כבר בארכנו בסימן רמ"ח סעיף ג' זהה
שכתבו שאינו חייב ליתן הצדקה עד
שייהי לו פרנסתו, זהו בצדקה חמידת מעשר
או חומש, אבל לקיים מצות הצדקה שלישית
שקל בשנה, מהויב כל אדם אף עני המתחפרנס
מן הצדקה. (ה) אמרנו בעיקרי הדברים קשה לי
טווא,ราม נאמר דברים כפשותן דאלו קודמין
לאלו ולאלו דהכוונה שאין צריך ליתן כלל
למדרגה שאחר זה, ולפ"ז הא הדבר ידו על כל
עשיר יש הרבה קרובים עניים וכל שכן לבעל
הביתה הצדקה שלו מועטה, וא"כ לפ"ז אותן
העניים שאין להם קרובים עשירים ימותו ברעב
ואין אפשר לומר כן. ולכן נלע"ז דברו
הדברים כך הם, דברוادي כל בעל הבית או
עשיר הנוטן הצדקה מחייב ליתן חלק לעניים
הרוחקים, אלא דלקרוובי יתן יותר משלאיינו

א כתיב בפרשת ראה (גנישו 2) כי היה בך
אביון מאחד אחיך באחד שעיריך וגוי
ולא תקפו את ירך מאחיך האביון, ומתיא
בספרי (ולא פסקו קב) 'אחיך' זה אח מאב. מאחד
אחיך זה אח מאם, מלמד שאחיך מאביו קודם
לאחיך מאמו. 'באחד שעיריך' מלמד שאנשי
עירך קודמין لأنשי עיר אחרת. 'בארכך' מלמד
שעוני ארץ ישראל קודמין לעני תחוץ לארץ,
וישובי חוץ לארץ מൻ תלמוד לומר אשר ד'
אלקין נותן לך מכל מקום. עכ"ל הספרי. ותנא
דבי אליהו (פלק כ) 'הלא פרוס לשוב לחמק וגו'
ומבשרך לא תחעלם' (עמ"א 2), הא כיצד אלא
אם יש לאדם מזוניות בתוך ביתו, ומכש
לעשה מהן הצדקה כדי שיפרנס אחרים משלו
בצד עשה, בתחילת יפרנס את אבי ואמו, ואם
הוtier יפרנס את אחיך ואחיכו, ואם הוtier יפרנס את
בני שכונתו, ואם הוtier יפרנס את בני מבוי
שלו, ואם הוtier יפרנס שאר בני ישראל וכו'.
עכ"ל. וכח"ג אמרין בפ"ה דברא מציעא (עמ' 1)
עניך כלומר קרוביך ועניך עירך עני קודמין:
עניך עירך ועניך עיר אחרת עני עירן קודמין:

ג ב זהה לשון הרמב"ם בפ"י (עמ' 1) והטוט
והשור"ע סעיף ג': הנוטן לבניו ובנותיו
הגדולים שאינו חייב במזוניהם, כדי ללמד
את הבנים תורה ולהנaging את הבנות בדרך
ישראל, וכן הנוטן מתנות לאביו והם צרכיהם
לهم, הרי זה בכלל הצדקה. ולא עוד, אלא
שצריך להקדימו לאחרים. ואפלו אינו בנו ולא
אביו אלא קרובו, צריך להקדימו לכל אדם.
ואהיכו מאביו קודם לאחיכו מאמו, וענני ביתו
קודמין לעני עירו, וענני עירו קודמין לעני עיר
אחרת. עכ"ל. וענני עירו מカリ אותו הדרים
ובעיר, והבאים מעיר אחרת לכאן נקראים עני

אותו יותר מאשר מארך
מרקביו הרשב"א בא
בגון שהאב הוא ע
של העיר נאומה
שומען לו, וכופין
ולא מהקופה, ומש
מהקופה, [ע"ק], אבל
לייתן, כי יש ראייה
המודרני בחוב לפ"ק
לפלנס קרובו עני
רנו, פ"ק), ופשוט
השבעון מעשר בשז
גם לשאר ענינים מוד
אם באו שני ע
צרייך לברג
ואה"כ מכיסין הערו
לחם, מקידמיין האי
כסות, מושום דחרוף
אבל כשהאיש מבק
האיש קודם, דעתך
פנסליין, מ"ק, מפייל
אם באו יתום יתינו
היתומה. ואע"ג שזו
והאשה אינה מצו
א' פ"ק, מ"מ לעני
דאם אין בכיס ע
שהוא מצווה על
לשאול על מ"ש
והוא בסוף הוריות
לחחיות וכו' ע"ש,
מזון אלא להז
יא אם באו ענינים
בכיס, כדי
את כלם, אף לפדו
ללי ולוי לישראל
ונחtiny לאספני
אמורים בזמנם שהן
מוחה הרבה, אבל
בחכמה והשני קטן
על זה שניהם חכמים
תלמיד חכם קודם,

דמייר בשמותיהם בדורך ואין להם
כלום וביד אחד קיתון של מים שאינו מספיק
לשניהם, דהיינו קודמיין ע"ש. וכן הביא
מחצרפת שהיה כעין זה כמי"ש, לכן אם נותר
לו לחם, אביו ואמו קודמיין ואח"כ בניו הגודלים
ואח"כ אחיו וכו'. וכן מה שהבאנו מתנה דברי
אליהו ג"כ הכוונה בהצה"ג, ולכן אמר שם לשון
ואם הותיר, ככלומר, אם נשאר מעט לחם, זה
קדום זהה, ולכן אמר אם יש לאדם מזונות
בתוך ביתו ומבקש לעשות מהן צדקה, ככלומר,
שייש לו רק מזונות ההכרחיות לחמי נפש
ומידיא פטוד, אם הוא רוצה לצמצם את עצמו,
יתן תחלה לאביו ואמו וכו' כפי סדר המדרגות:
וזזה שנtabar דאביו ואמו קודמיין, זה בשайн
ידו משותם כמי"ש. אבל כשידר משות לאביו
יחסוב כלל צדקה מה שנותר לאביו
ואמו, כמו כתוב בסימן ר"מ פ"ט דחבא
מאירה לאדם שמרנס אביו ואמו מצדקה, ט"ז
קק"ס. ויראה לי דלקן בספרי לא הזכיר אביו,
מושום דאברה קאי, ומיריע בזמן שהיו ישראל
שרוין על אדמתן והיתה ידם משות, וזה אין
לולזון את אביו מצדקה. ורקובי אשטו הוינו
CKEROBIN. ושמי שכח דלקובי אשטו יtan
שליש, ושני שלישים. רקובי עצמוני פטמי מטבב
קק"ג נמס אל"מ מיקן פ"ה]. ולא ידעתי מ"ל לזרם
כן. וזה שנtabar דעוני עירו קודמיין לעני עיר
אחרת, הינו אפילו בשעוני עירו מה עמי
הארץ. ושל עיר אחרת תלמידי חכמים עני
עירו קודמיין. וזה שיtabar לקמן פ"ט דהקדם
בחכמה קודם לחברו, וזה כשותיהם מעירו או
שוויהם איטם מעירו נמס קק"ג נמס ט"מ דקס
פי ט]. וראיה זהה מקרובי שקדמיין לאחים,
וזהו ועודאי שאפלו הם עמי הארץ הם קודמיין
מצד קריובון כדכתיב (עמ"ש) י' ימברשות לא
תתעלם, ולפ"ז גם שארם דברים שחשוב הדין
כן. ועוד, שעוני ירושלים קודמיין לשאר עני
ארץ ישראל נמס קופר סימן (ללא) גל[...], והוא
בשאין להם לחם צר, אבל בשעוני ירושלים יש
 להם לחם ושאר עני ארץ ישודאל אין להם
לחם כלל, הם קודמיין [פס]:

ט בתב רבינו הב"י בסעיף ז' כופין האב לוון ד
בנו עני ואפילו הבן הוא גדול, וכופין

קרוביו וכן כולם כמקורו זו, וגם בזה שכתו
דרונטו קודמת, אם נאמר כפשוטו א"כ רובן
של בעלי בתים פטוריין מן הצדקה למגוריו בלבד
שלישית שקל בשנה, וידוע הרבה ישראלי הלואי
שיטפיק להם פרנסתם להוציאתם, ולפ"ז יפטרו,
כולם מן הצדקה זולת עשרים גודלים,
ובמkommenות שאין עשרים יגועו העניים ברוב
ואין אפשר לומר מהו כן, וגם המנגה איןנו כן:

ה ולכון נלע"ד ברור זהה שכח הגאון דפרנסתו
קודמת, הינו באיש שאינו מרוחך רק
לחם צר ומים לחץ, ולכן מביא ראייה מהרצפת
שבשם היה תלוי חי נפש ממש שהיה רעב
בעולם, כאמור במלכים שם, ואם נותר לו
לחם ומים אביו ואמו קודמיין ואח"כ בניו וכו'.
אבל איש שמרוחח פרנסתו כבעל בית חשוב
שיכול כראוי לחם ובשר ותבשילין ולובש
ומכסה את עצמו כראוי, ועודאי דחייב בצדקה
מעשר או חומש פרנסתו, והליך גדול מהצדקה
יתן לקרוביו ועני עירון, ומעט מהחביב ליתן גם
לחווקים ועני עיר אחותה, דאל"כ עיר של
ענינים יגועו ברעב ח"ג, אלא ועודאי כמ"ש. ותדע
לך שכן הוא, דאל"כ איזה גבול תחן לפנסתו
שהיא קודמת, וכל אחד יאמיר אני נזכר לפנסתי
כל מה שאני מורייח, שהרי אין גבול להוציאה
כידוע, אלא ועודאי כמ"ש דלא קאי רק על מי
שייש לו רק לחם מצומצם להחויות נפשו ונפש
אשר ובנוו ובנותיו הקטנים: ל

ו וראייה לזה, דלבואר מה הוסיף הטור וכין
רבני הרמ"א בדברי הגאון בחשבון
המדרגות שזה קודם זהה, והלא כבר נתבאר כן.
ולדברינו ATI שפיר, דמקודם כתבו הדינים
שבספרינו ובגמרא בטדור מדרגות הצדקה, והינו
בעשרים או בעלי בתים אמידים שנוחנין הרובה
צדקה, יקרים בהצדקה הקרוב קודם
כלומר, דמחוויב ליתן לכלום, רק להקרים
נותנים חלק יותר גדול, ודבר זה צרייך אומד
הדרת ואילו אפשר לבאר בפרטיות כמובן:

ו ואח"כ הביאו דברי הגאון והוא עני אחר
לגמר, והינו באיש שאינו מרוחך רק
חי נפש לחם צר ומים לחץ דחיו קודמיין.
והביאו לשון זה המבוואר בגמר נ"מ סק[...]

ארחות

צדקה, מעשר כספים ועני רבנו רצט

18

וכן אמר לי מיר' (שליט"א) זצוק"ל למשה בפורים תשל"ג לעני מתנות לאביווים דבchor ישיבה מסתמא מקרי אביוון כי אף שיש לו אוכל אבל אין לו כל צורך دائم זצוק שיתנו לו כסף לsegirot מקרי עני.

וכן ספר לי נכרו של מיר' שהי' שולח אותו עם מתנות לאביווים לשיבת בית מאיר ווי' אומר לו שיבור אצל החתוים על בחור שלא מקבל די ספוקו מהבית ומספיק גם אם אין לו די בזה שמקבל מהבית גם בשבייל טగיות ולתת לו את המתנות לאביווים.

מעשר עני לאברך בולך

(כאן מיר' מעשר עני ולא מעשר כספים)

יג. אמר לי מיר' שליט"א שהי' מסופק אם אפשר تحت מעשר עני לאברך בכלל משום דאפשר דההלווקה מהכלול הי' כיש לו פרנסה ולבסוף פשוט ואמר לי לאפשר تحت לו מעשר עני משום דכשאין לו כל כסף לא נוחנים לו וכן לא מחייבים تحت לו ואף אם יש לו עוד הכנסה צדדיות שמספק רק לחלק מפרנסתו, אפשר تحت לו מעשר עני.

ענין קרוב קודם

יד. אמר לי מיר' (שליט"א) זצוק"ל דמעיקר הדין צריך تحت לקרויבו העניים את כל המעשר עני שלו וכן את כל המעשר כספים קרוב קודם אמן אין לעשות כן בקביעות ורק לפקרים ושאר הפעמים יתן מחזה לקרויבו וממחזה לשאר העניים (עי' יו"ד סי' רמ"ט בפ"ח ס"ק ב').

ל

מעשר עני לשיכבה

טו. הי' לי מעשר עני ודאי (יין) ואמר לי מיר' שאthan לשיכבה והמנהל יזכה עבורה והוסיף מיר' אף שיש בחוריהם שיש להם רכוש מ"מ לרובם אין, ולא מחייבים אבותיהם והשיכבה לפרטם והראשות בידם להפסיק והוי עניים (עי' יו"ד סי' רנ"ז ש"ך ס"ק י"ד בשם הרמב"ן) ואין צורך تحت בחוריהם בעצם אלא לשיכבה.

צדקה לשיכבות

טז. אחד נתן לי סכום כסף לחלק לצדקה ואמרabei לשיכבה והנהל שתחלק למי שתרצה ולשיכבות ואמר לי מיר' (שליט"א) זצוק"ל שאחلك את הכסף לשתי ישיכות כי לשון ישיכות הינו רבים ואם לא הי' מוסף הנוטן את המילה ישיכות הייתה יכול לחלק כפי דעת עני למי שארצה אבל עתה שהוסיף לשיכבות א"כ שאחلك לשיכבות כנ"ל.

ס"ג אראוואר דגנין

איין גאנ"ה. קאנזען. דגנין

אי. גאנ"ה. קאנזען. דגנין

אי. גאנ"ה. קאנזען. דגנין

(19)

(Le-ha'ir hilkhot tsedakah)

להAIR
הלוות
צדקה
באור
יקרות

דרכי הנהגה ובירורי הלכה במצות הצדקה
על סדר שו"ע יו"ד הלוות צדקה

פעה"ק ירושלים ת"ז

תש"ע

להאריך הלכות צדקה

לדעתי הטור והרמ"א ליכא להאי דינה דמהר"ם מינע,
ולא יתן לקרוביו אשתו כלום, וצע"ג.

ואלא שכין שלא ראיינו בפנים החיבורו הנ"ל
כלום, لكن אין בדברינו כי אם להעיר בלבד.

ולכא"י אין מקום לדברי אדונינו מהר"ם מינץ, אלא
א"כ יסבירו כדעת ר"י ב"ר ברוך הנ"ל,
ויסבירו מהר"ם מינץ שגם בקרבם עבדין חלוקה
במיini קרובות הנ"ל, וכמו שעשה ר"י ב"ר ברוך
חלוקת ודרגות בענייני העיר. ואלא שם כן הוא, הנה

ו'. האם דין ה"קדימיות" ישكافיה על כל פרוטה ופרוטה

והנה כן הוא גם להלן בטור ושו"ע בסימן זה [ס"ט]
בשם הרמב"ם, זו"ל: היו לפניו עניינים הרבה
ואין בכיס לפroneס או לכסתות או לפדות כולם, מקדימים
הכהן ללווי והלווי לישראל וכו'. הנה מפורש כאן
"כיס" והינו קופה של ציבור, וכదאמרין בכתובות
דף נ', עי"ש. ואמנם הדוחק ידוחק ויאמר שם
בקדימיות של חשיבות אירি, ולא בקדימיות של
קורובה, ובאמת זו סברא שאין לה על מה להיתלות,
אבל בל"ה עוד יש בידינו רמב"ם בהלכה אחרת
[פ"ז ממתנת"ע הי"ד] שמספרוש שם כן גם לגבי ענייני
עירו, עי"ש שהדברים ברורים ללא ספק.

מכל הילן אתה למד שידיינו קדימיות הם נאמרו גם
על קופה ולא רק על יהודים, ואלא שא"כ מהי
בונת הח"ח הנ"ל?

ונראה שכונת הח"ח בהזיה היא לעניין אחר, והוא,
שהנה הרי וזה נראה פשוט שדין הקדימיות
שאמרו חז"ל אין אלו דיני איסור מוחלטים על כל
פרוטה ופרוטה שנונות, שלא יתן כי אם לקרוביו או
לבני עירו, רק זה דין "כללי" על מצות הצדקה, שיש
להקדים את זה על פני חבירו. והינו, שנראה שידיינו
הקדימיות הגדר שליהם הוא גדר של "ומבשרך אל
תתעלם", הינו שלא תעלם ענייך מאלו הנדרכים
שסבירותין, ותתך ותיתן מתנות לאנשים רוחוקים
מך. וכיון שהוא הגדר ושורש הרין, הנה לנו רנים
אלנו אמרו רק על "עיקר" הנtinyות של כל אדם, שלא
תאה עיקר הנtinyה שלו לאנשים רוחוקים, אך מאייך
לענין נתינות מועטות של איזה פרוטות וככדו' בהזיה
לא נאמר כלל דיני קדימיות, כיון שאין בנתינות
המועטות הללו "התעלמות" מקרובי ומסביבותיו,
אחר שעיקר הנtinyה שלו — להם הוא.

והנה זהו כפי הנראה כוונת החפץ חיים שם, וזה
שכתב ש"לסגור בשכיל זה הדלת על כל ענייני

כ' סעיף ג': וענייני עירו קודמין לענייני עיר אחרת, ע"כ.

הנה בספר אהבת חסד [ח"ב פ"י], תחילת
הגגה וראשונה] ישנו לשון שהוא קשה להולמו כמות
שהוא, ודומה שאין מנוס באם לא נתה את הדברים
של האי סבא קדישא לאפיק אחר, ובזאת תרווה
ההלכה בעזה". ומפני יודע אם לא שגו בזאת איזה
ראשי ומנהלי קופות צדקה שבאי".

וזה דבר ה"אהבת חסד" שם: וחדשים מקרוב באו,
שמונעין רגלי עניינים מלבו לפתחי בעלי בתים,
ואין דוגן לחם להחיותם ברעב, וחרוץם לפניהם,
שכוונתם לטובה, כי על ידי שמתורבים העניינים [בעיר]
יש היzik לאבוני העיר, הינו בעלי בתים היורדים,
שאין ביכולתם לעזר אוותם, על כן הם מונעים רגלי^{ענין}
נענין למורי וכו', ובאמת הוא טעות גדול וכו', ולא
שייך בזה לומר: עניין וענייני עיר אהרת — עניין
קדמים, וזה שייך ביחיד שרצו ליתן צדקה, יודע
בנפשו שאין בכוחו ליתן רק לאחד, על זה אמרו:
עניין קודמין, אבל לתת פלס ומאונין משפט על כל
העיר, ולומר שאין בכוחם ליתן רק לענייני ערים,
ולסגור בשכיל זה הדלת על כל עניין עולם, וזה לא
מצינו, ע"כ לשון ההגגה הנוגע לעניינו.

והנה לתפות הדברים כמו שהם, זה בלתי אפשרי,
והינו שנאמר, שכל דין הקדימיות וכגון עניין
עיר נגיד עניין עיר אחרת וכו', שכל זה נאמר רק על
יהודים ולא על הקופה, הנה היאך יתכן זאת, והלא
בחלוקת שמצוינו בין הטור ור"י ב"ר ברוך בעניין
הענינים המבקרים, מפורש שם בשאלת, שהיה ויכוח
בין רואבן לשמעון, שרואבן היה טוען "יש" לעשות
קצבה גדולה לענייני העיר לחלק להם, ולמעט קצבת
הענינים האחרים הבאים, מפני שאמר: עניין עירך
קודמין, ושמעון לא רצה" וכו', הנה מפורש בהזיה
שהנידון היה שם על קצבה של קופת הציבור שהויבר
עוישין הגבאים, ולא על נתינה של יהודים בכללא,
זה בדור.

באור יקרים

למי נתנו הצדקה ואיזה קודם לחבירו **קעט**
העשירים, רק יש לנו ללמד לעשירים את הדין
ש"ענני עירך קודמיך".

והנה יש לבירר-בעניין קופות הצדקה שבזמנינו, היאך
הם נוהגים בעניין דין זה של "ענני עירך קודמיך", ובאם הם נוהגים עפ"י פשטות לשון
ה"אהבת חסד" הנ"ל שבקופה לא נאמר דין זה של
"ענני עירך קודמיך", אזי משגה חמור הוא בידם,
וכמש"ג. [וראה להלן נוסא י', ו"הערות כללית"
שבראש הספר].

עולם, זאת לא מצאנו". וכוחנו היא, שיכולים שפיר
הענינים מהעירות אחרות לסייע בفتحי העשירות,
והם יתנו להם מתנות מועטות, ובזאת אין שום
הפקעה מהדין של "ענני עירך קודמיך", כיון שעיקר
הנתינות של העשירים יהא שפיר לעני העיר הזה.
וזננה, אף אם ייעות העשיר ויתן לעני המסביר את כל
עיקר נתינותו, ועי"ז יקבלו עני העיר הזאת
מעשיר זה ורק מתנות מועטות, הנה אם יהיה כך, יהא
זה ודאי מישגה מצדדו של העשיר, אך לא ממש זה
יש בידינו לעכוב את הענינים מלסבב על פתחי

ז'. שני החדשונים של החת"ס וההפלאה בעניין דין קדימה

שאין לאחרים מבני העיר האחורה מים לשותות]
ו"ככיסחן" [זהיינו, בני העיר הזה צריכים המים
האלו בשבייל כיבוס] – חי' אחרים קודמיך לבביסחן
[ונדריך ליתן המים לבני העיר האחורה], ע"כ. הנה
מכואר לדברי הנני אחרונים [ועין בחת"ס בחידושיו
שם על הש"ט]. ונדריך לציין בזה, שכל הנידון
באחרונים ובש"ס שם, כי' הוא בגין פיקו"ן בדבר,
כי זה ודאי שפיקו"ן קודם להקל, ובזה לא היו צריכין
הש"ס והאחרונים לדבר בו [וכן הוא ב"אהבת חסד"]
ח"א פ"ז בנתיב החדר סק"ד.

וראיתי בס' אהבת חסד [שם] שרצה לדرك
מחידושי רעך"א שחולק על יסוד
האחרונים הנ"ל, וסובר שלעולם הקרוב מקבל קודם,
והיינו אף שהנצרכות שלו היא פחותה מהנצרכות של
ה"זרחוק", וזה ממה שכתב הרעק"א בס' שלפנינו
[סעיף ג'] שהזדין קדרימה של "קרוב קודם" זה אפילו
לפני תלמיד חכם¹ [אם אינו רבנו], והיינו שסובר
הגרע"א שקדמת ה"קרובה" היא קודמת לקידמת
ה"חביבות" של ת"ה. והנה מדרך ה"אהבת חסד"
זה: ובתלמיד חכם הלווא "כסותו" קודם ל"מזון"
של עם הארץ [וכדמפורש בס' רג"א ס"ט], א"כ כל
שכן בקרוב [שcosaתו של קרובו יהיה קודם למזונו]
של איינו קרובו] ע"כ. והנה מזה מוכחת ה"אהבת
חסד" שהרעק"א חלוק בדין הנ"ל על החת"ס, וס"ל
ש"קרוב" הוא קודם בכוסתו ל"רחוק" במזונו.

סעיף ג': קרובו צריך להקדמו וכו' ועני ביתו
קודמיך וכו' ועני עירו קודמיך וכו' וכו'
ע"כ. הנה בדין הקידימות מצאנו חידוש אחד לדינא
אצל האחרונים, ועל חידוש זה מצאנו לקצת מהם
שכתבו עוד חידוש אחר יותר גדול, ולכאורה יש לדון
בו טובא, וכפי שיתבאר לפנינו בסיעטה דשmia.

חידוש א': כשהמחסור הענינים אין שווה
כתב החת"ס בתשובה [יו"ד ס"ס רל"א וט"ס רל"ד]
והזכיר החת"ס בזה גם את מورو "ההפלאה"
והובאו דבריו בפתחי תשובה [סק"ד] ובמהרש"ם
כאן, וכן ראיתי באגדה לבעלשו"ע הרב [אגרת ט"ז],
שכל הקידימות שנאמרו בחז"ל גבי צדקה, כל זה
אינו אלא "להקדמים", ולא חיללה לדוחות נפשות,
והיינו,adam שני הענינים הם במצב שווה, זהינו כגן
ששניים מהם צריכים להחיות נפשם בלחם צר ומים לחץ,
הנה בזה הוא אמרין שפיר הקידימות שווה קודם
לו, אך אם יש לו להעני זהה לחם צר, וכל מהסרו
הוא כסות ושאר הרווחה, ואילו להעני הרוחק יותר
אין לו אף לחם צר, הנה בזה לא אמרין קדימה כלל,
אלא צריך ליתן לזה שאין לו כלום, אף שהוא מאוחר
בחשbon הקידימות.

והנה הראו לזה הנני אחרונים את הגמ' בנדרים [דף
פ']: גבי מעין שישיך לבני העיר, שמבואר
שם בגמ' שאם הוא במצב של "חי' אחרים" [זהיינו,

1. וכן כתב הפתחי תשובה [סק"ג] בשם תשובה "שם צדקה" בעניין דומה, וזה: עני עירך, אפילו אם עמי הארץ, קודמיך לעני
עיר אחרת שם ת"ה, ע"כ. ואלא שיש לי תימה גוזלה על כל הנני אחרונים, כי מצאתי בשוו"ת מהרי"ל חדשות חלק יו"ד סי' ר"ב בסוף התשובה, שכתב להדי"א דלא כדבריהם, ונעמדו ע"ז במקו"א בסיעטה דשmia.

להאר הלוות צדקה

צרכים מוכרים ממש, אעפ"כ הנה נגד האות הפשות יותר, גם הצרכים הפחות מוכרים של החשוב המה חשובים כלפי זהנה בן הוא הרי גם בדרך העולם, שהצורך הפוטט ביחסו של המלך או של השור, הוא יותר חשוב מהצורך הגדול ביחסו של חיל בעמא, אך מאידך הקדרימה של "קורובה" הנה זה הרי לא מדין "חשיבות" הוא, דוכי האם בגל שהוא קרובו הוא חשוב יותר, ואלא שהוא גזיה".^ב של "ומברוך אל תעתלם", והינו שלא תזוב ותעליט עיניך מהענינים שסבירך ותיתן לעניים מרווחיים, והנה כיון שכך שפיר ייל, שבכחאי גונא שלקופר יש את עצם צרכיו המוכרים ביחסו, ואילו לרחוק אין את זה, הנה אין כאן "התעתלים" מבשך כלל, רק יש כאן התחשבות והתחבוננות לזראות בנסיבות של אחרים, ושפיר יתכן שם הם הקודמים. והנה זה כי נראתה טעם ההוואה הללו של החת"ס ושהן לאחרונים!^ג

באופן שמצוין לפ"ז שאין כל סתייה בין בני-ב' עניינים, [של החת"ס מחד, והרעק"א מאידך]^ד ושני העניינים אלו יכולים להתקיים יחדין, והנה לך דברי ה"אהבת חסד" צרכיים עיון לעת עתה.

ולאות כי צודקים דברינו יש לי להביא לעד את הפתמי תשובה אצלינו שהעתיק גם את ה"שם צדקה" ענייני עירו קורומים לת"ח [זה בס"ק ג'] והוא עם זה גם העתיק את החת"ס ענייני עירו לכנות ענייני עיר אחרת למזון – ענייני עיר אחרת קודמים [זה בס"ק ד'] וזה כדברינו בטיעתא דשmia.

והנה כל דברינו עד עתה הוא בעניין החידוש הראשון של החת"ס ושאר אחרים, כמו שנזכיר יפה בסיעתא דשmia, ונבוא עתה לעניין חידושים השני של קצת מהאחרונים שנאמר בה.

חידוש ב': "בך" קודם ל"تاب תאב קודם"

כתב הפלאה בספרו על התורה "פנימ יפות" [דברים ט"ו ז'] ובביאו החת"ס להלכה בתשובה הניל [וכן הוא כאן במהרש"ס], שאף

והנה לא יודתי עתה לסוף דעתה ה"אהבת חסד" בבדיקה שלו מהרעק"א, שהרי שפיר יתכן לומר שדין מיוחד הוא בתלמיד חכם, שככל צרכיו הם לפני אדם אחר, והינו אף בצריכו המשניים של הת"ח, אבל מאידך בדיון קרובת הקרוב שהוא לפני אחרים, הנה בויה יתכן שפיר שלא נאמר על כל צרכיו, והינו אף המשניים, שהם קודמים אף לחוי אחרים וכדלהן, והנה זה כי נראתה סברת החת"ס ותביריו.

והינו, שסטודנט מאד לומר שב' מיני קידימות שונות הם. הא': קידימה של "קורובה", וזה כולל הן קרובים ב"קידמתبشر" ממש, והן קרובים מבחינת ה"מגורים", והינו כגון ענייני שכני וענייני עיר וצדו. והב', קידימה של "חשיבות" והינו מה שמננו בסוף מס' הורות, והוא להלן בשוו"ע סעיף ט', וכגון: מלך, כ"ג, ת"ח, איש על פניו אש וכו' וכו'. והנה נראה שב' מינים של קידימות שונות לגמורים הם שתי אלין, ואין דומים כלל זה לזה, והינו, שבקדימה השנייה של "חשיבות", הנה מצאנו שפיר את הדין הנ"ל שת"ח קודם אפילו במה שהוא נדרש לכסתות, על פניו מזון של ע"ה. והנה זה דברי הירושלמי בהורותיהם, ופסקו לה הב"י והרמ"א להלן בסעיף ט'. אבל מאידך בקדימה הראשונה שהיא של "קורובה", הנה מצד אחד, זו היא אמונה קידימה יותר חזקה מאשר קידימה של חשיבות, וזה הרי מה שהחידש הרעק"א [וכן הוא ב"שם צדקה"], ראה לעיל בהערה שלמים] שהקרוב הוא מוקדם אף לת"ח, ולא שנראה לכך שלמרות זאת, על אף שהקדימה ההיא של קרובה היא חזקה יותר, הנה אעפ"כ יש בה מגבלה, והוא חולשה מטמיית בקדימה היא, והיא, שככל אותה הקדרימה היא ורק בנסיבות שוים, ולא כזו ציריך מזון וזה צריך כסות.

ואמנם הסברא בחילוק זה היא ברורה, כי הקידימה של "חשיבות" וכגון ת"ח קודם לע"ה, הנה זה קידימה שפיר שיק לומר בה שכיוון שהחטא חשוב יותר, הנה לכך הצרכים שלו אף שהם אינם

ג. והנה חקר הרה"ג יהודא וייצמן שחיה, שלפי"ז כאשר יש לנו ג' עניינים, א' קרוב וא' ת"ח וא' מ"ה, והקרוב והחטא הם נצרכו רק לכנות, ואילו הע"ה הוא מזק למזון, הנה איך יש לנו להתייחס אליו את הקרוב כיון שהחטא TAB קודם, אך מאידך באם אנו מוציאים זאת מהקרוב אז כבר יש לנו להתייחס כי החטא הוא הרי נזיף מותאב, וא"כ נמצא לכך שייצא מיזו של הקروب בעבור הע"ה, אך למעשה לדע של החטא, כי החטא קודם בהז. וצערג.

עוד יש לי לציין בטרם שהנני דין בעצם בדברי ההפלהה, שהרואני למחבר אחד מגדרי המורים שיחי' שכטב את דברי ההפלהה לא ורק לעניין בני ביתו שקדומים בכל מילוי לשאר עניים, רק גם לגבי שאור קרובינו הוא כן, והיינו, גם שאר קרובינו קודמים בהרווחה שליהם מלפני שאר העניים. והנה לפיה מה ש nobia להלן את מקור ההפלהה, לא משמע כלל שכונת ההפלהה היא גם בשאר קרובינו, רק משמע שכונת ההפלהה היא רק "לו" ולבני ביתו בלבד, והיינו על מי שנאמר בו בכתבוב: כי יהיה "בן" אביוון, שזה כולל את האדם עצמו ואת בני ביתו, וכדלהלן.

והנה lagiבי ואומי אולי אפשר היה לשמשו לדברי אותו המורה, וזה מدين "כיבור אב ואם" וכדחוינן שמטעם זה אביו קודם אף לבני ובנותיו, אך מיידך בשאר קרובינו, בוה לאכורה ליכא מקור להקדימים כ"כ, אפילו לדעת ההפלהה. והנה אף שבחת"ס בס"ס ויל"א בהעתקתו את דברי רבנו, הנה אחר שכטב תיבותו עני' בני ביתו" הוסיף החת"ס תיבת "וכדומה", איני יודע אם כוונתו היא לשאר קרובים, כי בפניהם יפות עצמו בפ' ראה שם כתוב להרייא שקאי על האדם "עצמו" וכן על בני ביתו, ומפרש להלן דהינו "בני ובנותיו הסמוכים על שולחנו". וצע"ג.

ומצאתי ב"אהבת חסד" [חלק א' פרק ו' ב"נ�יב החסד" סק"ד] שהמשמעות בו היא כדබרינו, עי"ש².

ומיהו בסיטואציה דשmia נדון להלן, שיתכן שאם כי שמאז הפסוקים עצם אין לנו הכרה [אף לדעת ההפלהה] להעדייף כ"כ כי אם לבני ביתו בלבד, מ"מ יתכן שמאז הסברא ישנו הכרה לחוקים ולפרנס את קרובינו בכל צרכיהם, וזאת אף לפני שנוחן לשאר עניים את עצם מחייהם, ולא שנקורה זו היא תלייה במצב מסוים, כמו שיתבאר לפנינו בסיטואציה דשmia, בסוף הנושא הבא.

שאמורנו [חידוש ראשון] שידיini הקדימה נאמרו אך ורק כשהמהஸור אצל ב' העניים הוא בשווה, ולא כשהענין אחד חסר מזון ולבני האחר חסר כסות וכדום' וכש"ג, הנה אעפ"כ כשהנידון הוא בבני ביתו שלו כנגד עניים אחרים, הנה בזה שפיר יהיו קודמים בבני ביתו הראשון הנ"ל, אלא בזה שפיר יהיו קודמים בבני ביתו שלו על עניים אחרים, אף שלבני ביתו שלו יש את עצם הצטרכותם, והם צרכיס דק להרווחה, ואילו העניים האחרים – ביחס מוגב מכל. והנה חידוש זה של ההפלהה, שסמן עליו ידו גם תלמידו החת"ס וכג"ל, הוא יצא להפלאה מפיישו הכתובים בפרשת ראה שם, וכדלהלן.

והנה חידוש זה השני של ההפלהה כמעט שהוא יכול לפטור מצות הצדקה את כל הממצועים שבקרובינו, ואולי אף את אלו שהם קצת יותר מרוחקים מהמצועים, וזאת מפני שהרי כל צדקה שתשיות על היצירור האמור, יכול הוא שיאמר "פרנסת בני ביתי קודמת", כי הרי לדעת ההפלהה כל צורך שהוא – אם רק איינו בגדר "מותרות" בعلמא – קודם הוא לכל שאר עניים דעלמא. ואמנם כי הנראה צריך לומר שגם שוגם ההפלהה מורה שלא כל צורך שהוא של בני ביתו הוא קודם לשאר עניים, וצע"ג היכן הוא הגבול בוה לדעת ההפלהה.

ובtram אבאו לדון眷ני בקרען בדרכי ההפלהה, ההני לעין שמצאי לו לבעל ההפלהה בר פלוגתא, והוא באגרות הגרא"ז הנזכורות לעלה [ואיננו מצוי עתה תחת ידי] שכטב להדייה בפשיטות שוגם לגבי בני ביתו ישנה את ההגבלה הנזכרת בחידוש הראשון, והיינו, שם לשאר עני' עולם קשחה עליהם עצם פרנסתם ומחיתם, אז לא יתכן שיקונה לבני ביתו את כל צרכיהם בריווח. ועי"ש שכטב שדברים אלו הלכה הם, ולא מידת חסידות בعلמא. והנה שמחתי במציאות זו של דברי הגרא"ז, אחר שכפי שיתזכיר להלן יראה שדברי ההפלהה בזה תמווהים טובא.

ת. והנה יתכן שהמחבר הנזכר שיחי' התזקק בשיטתו זאת שוגם בשאר קרובו הוא כן, בגין מה שהבאו ליעיל את הטענה של ה"אהבת חסד" שהוכיחה מהגרען³ אשהוא חילוק על עיקרא דדין של החת"ס וההפלהה למורי, והיינו שסובב הגרען אשלעלים קרובינו קודמים, והנה מכוח זה הרוי נסתירין ונתחזק הצד הזה של המחבר הנסי'ל שקדימות קרובים היא לעולם קודמת, ואולם ב' תשבורות בדבה, הא' שה"אהבת חסד" עצמו הלא מביא שם שהחות"ט חולק על הגרען א' בדבר זה, והנה לכן נשוא באמת ה"אהבת חסד" בעניין זה בצד' ע. ולא תקע עצמו בדף זה, כי לפי ענ"ז הכותב הצד הזה א"א לסייע על הרואי' מכוון הרגע⁴ א הנ"ל, וכמו שכבר דיבינו הדברים לעיל בטור דברינו.

החדשון הראשון הנזכר למללה של ההפלאה והחת"ט.

ודכwigת המשיך וטווען ההפלאה, הוא גם בדרוגה הנוספת של "ברך" [והוא חדשונו השני של ההפלאה], והיינו, שהקדימה התורה וכותבה את הדרוג של "ברך" אפלו לפני הדרוג של "אביון", להורות שדרוגת "ברך", והיינו: אתה ובני ביתך – קודם אף לדרוגת "אביון". והיינו, שאף שבני ביתך יש להם לחם צר, ורק אין להם כסות והרוחה, ואילו שאר עניים הם בגדר של "אביון" שאין להם אף הלחם צר [מייהו לא בפקו"ג עסקין] הנה העפ"כ אליהם בדרוגת "ברך" הם קודמים להם, והנץ פטוו מליתן לכל העניים האחרים עד שיהא לך ולבני ביתך כל צרכיהם. אלו הם דברי ההפלאה, וכאמור יוצאת מזה החדשון גדול לדינא, והוא שלulos [במעטן] כל צרכי בני ביתו קורדים לעניין עולם.

ועתה נחזרו להערות שלנו על דברי ההפלאה.

והב', והנה מלבד מה שכבר כתבנו מתחילה, שעצם הסביר ודרש ההפלאה לטיבת "ברך" הוציאה ההפלאה מליבו – לב הארי – כי בספריו שלפניינו נדרשו זו התיבה באיזה אופן וכדלהן, הנה מלבד זאת גם במקרה קיבל את הסברו של ההפלאה לתיבה זו "ברך", הנה עדין מי אמר לנו שהتورה באה לרמז בזה שה"ברך" הוא קודם לא"ביון", והלווא לא מצאנו בשום מקום בחז"ל שיאמרו כן, ומטעפר התלמיד בעפר ותויה, מהו המקור לזה?

והג', שלכאורי גם קשה מאד לפרש את תיבת "ברך" שווה בא לאתוויו אותו ואת בני ביתו, שהם קורדים לכל שאר עולם. ומשום שבשלמא את בני ביתו שהם קודמים לאחרים, הנה זה עוד ניתן להבין שבתוכן "כלל" האנשים שציוותה תורה שציריך ליתן להם צדקה ולהחיותם, אמרה תורה שבני ביתך קורדים על כלם, ופירושם אותן בטרם תפrens אחרים, וכדברי ההפלאה. אבל הרוי ההפלאה מפרש את תיבת "ברך" עפ"י מה שמספרה הספרי בפסוק אפס כי לא יהיה "ברך" אביון, שם מפרש הספרי "ברך" – בעצמך, והיינו שלפי"ז גם ה"ברך" שנאמר אצלנו גם הוא כולל לכל הפלחות אותו בלבד, ואלא שטוען ההפלאה שה"ג הוא כולל גם את בני ביתו.

ידון בדברי ההפלאה, בהידושו השני

ומה שיש לדון לענ"ז בדברי ההפלאה הוא, כי דבריו נפלאו ממוני מכמה פנים, כמו שיתבאר.

הא', כי הנה ההפלאה כותב, וזה: דכתיב כי היה ב"ברך" אביוין, דהיינו ב"ברך" מיותר, אלא העניין הוא שאמרו בקרוא דלעיל "אפס כי לא יהיה ברך אביון" רקאי על האדם עצמו, הינו קאי על בני ביתו, ואיתא בספרי "אביון – תאב קודם" וכו' וכו', ע"כ. והנה בטרם שניכנס לתוכו עצם דבריו של ההפלאה, הנה דבריו הראשונים של ההפלאה כבר תמווהים לפ"ע ענ"ז, כי אכן כותב ההפלאה שהאי ב"ברך" מיותר הוא, ולכן נפרש זה עפ"י הדרשה שדרשו בפסוק דלעיל "אפס כי לא יהיה ברך אביון", והנה הלווא בספריו שלפניו דרשו שפיר את תיבת "ברך" שכותב אצלנו בפרשת הצדקה, וכמו שנביא את הדרשה להלן, וא"כ למה לו לבעל ההפלאה להביא ממוקך לחמו, ולהסתיע בדרשה שנאמרה במקום אחר, אחר שיש כאן דרשה לפניו בספריו.

ועתה אציג לפניך את עיקר תוכן דבריו של ההפלאה, והם: שבקרווא זה של מצות הצדקה ישנו ג' דרגות. הא' "ברך" שוזהו "בני ביתך". והב' "אביון" שוזהו "התאב תאב קודם". והג' "מאחד אחיך", באחד שעירך, בארץך, אשר ה' אלוקיך נתן לך" שבכל זה נדרשים כל הקדימות, שהם: אחיך מאביך, אחיך מאםך, אנשי עירך, אנשי עיר אחרת, יושבי ארץ ישראל, יושבי חוץ לארץ.

והנה טוען ההפלאה, שהסדר של ג' הדרגות הנ"ל שכותבים בכתב, הוא הסדר הקובע. והיינו, שמה שהקדימה תורה את העניין של "אביון – תאב קודם" לפני העניין של "מאחד אחיך" וכו', והוא להורות לנו שאין חלים דיני הקדימות של עניין עירך [וכנראה גם של קרובין] וכו' אלא א"כ אין זה במצב של "אביון", היינו שהרחוקים מאיתך אינם "תאבים" יותר, כי אם כך הוא שהרחוק ממק' הוא תאב יותר, והיינו שהקרוב לך יש לו לחם צר, ורק כסות והרוחה אין לו, ואילו הרחוק גם לחם צר אין לו – אז יש לך להקדים את ה"אביון", והיינו אף הוא רחוק יותר, כי בגונא זו של "תאב קודם" לא נאמרה הקדימה של "הקרוב קרוב קודם" [וזהו מקור

במצות "צדקה" אירינגן, והנה שם בתחילת הדרשות ישנה להריא הדרשה שמחלקת בין ישראל לגויים.

וזו היא הבריתא ששוינו בפ' אייהו ונשך [בבא מציעא דף ע"א]: תנין רבי יוסף, "אם כסוף תלוה את עמי, את העני עמך" – עני ונכרי: "עמך" קודם. עני ועשיר: "עני" קודם. ענייך ועני עיריך: ענייך קודמים [עמרק"]. ענייך עיריך וענייך עיר אחרת: ענייך קודמים [עמרק"], ע"ב.

הנה לפניו שבתחלת הקידימות נפקין בישראל קודם לנכרי, א"כ מסתבר שגם כאן במצוות הצדקה זו היא הדרשה הראשונה "ברך" – ולא באחרים. ועתה אין לנו מקור עוד לדברי ההפלאה, ולכך דברי ההפלאה הם ציריכים עיון^ט.

[לע"צם הדבר שההפלאה כאילו התעלם מהדרשה שבמספר שברשת הצדקה לגבי תיבת ברך, אוily ייל שבונוסחת הטיספירי שהיא ביד ההפלה, היה כתוב דרשה זו של ברך – ולא באחרים" לא בפרש הצדק, רק בפרש הקודמת אף כי לא יהיה "ברך" אביו. ופירוש אותה הפלאה לפי פירושו שלו. ומהו אין בכלל זה מלגורוע דבר מדברינו].

אמר הכותב: אף שהארכנו וכחובנו שהמקור של בעל ההפלאה לחייבו שלו שבני ביתו קודמים לאחדרים בכל גונא שהוא, הוא מקור מוקשה מאוד [וגם הבאנו שמי מגודלי האחדרנים כתוב להדייא שלא כדבריו] הנה ענפה'ב עוד לאлок מילון, ודומה שיש בכל זאת אוily מקום לקיים את עצם דיןו של בעל ההפלאה בהזה, וזאת מצד הסברא שבדין אל, ומצד מה שמצוינו לרבותינו הראשונים זל' חיזוש בדיון הקדימה, וכן שיבוא לפניו בסינייה דשומיא בונשא דלהן.]

ח'. האם דין הקדימה יוצרת חלות של "דיןיהם ממוניים"

של "אומדן דעת" שיש במעשה של כל-node, והיינו שכל מי שנודר הצדקה "סתם", אומדן לדעתה שמסתמא כוונתו היא לקרוביו.

^ט. אה"ז ואיתו שיש לפולפל, כי בש"ס שם מסיק: עמי ונכרי, עמי קודם. פשיטא. אור"ן אמר לי הונא, לא נצרכה דאיילו לנכרי בדבית, ולישראל בחנום, ע"ב. והנה בצדקה ליכא למיזור הכי. עיין.

באור יקרים

והנה וכי אפשר לומר, שמה שאדם מפרנס את עצמוו – והיינו, מדין פרנסת עצמו קודמת – שזו מדין "צדקה", והלווא ודאי שאינו כן, רק מה שמספרנס את עצמו והוא מדין "זחי אחיך עמך" שדרשין מזה [ב"מ דף ס"ב]. שהחיך קודמים, והיינו שהאלם פטור מליתן הצדקה בכלל במצב הזה, כמו שמספרש כן ברכינו סעדיה [בטדור] ובביאור הגרא"א כאן [פרק"], וא"כ האיך נפרש את הכתוב "ברך" שבמצוות הצדקה, שהיינו בהיא דהספרי לעיל "ברך – בעצמן", והרי בכשהוא בעצמו עני, אז אין לו מצוחה הצדקה כלל, ולא נאמרו בו כל המצוות האלה של נתינת הצדקה.

והך, שיש לפניו בספרי בפרשא זו עצמה דרש על תיבת "ברך", ואם היא סתומה קצת הדרשה הזה, תבוא בריתא אחרת במקו"א שדומה לה, ותפתחו לנו את פירושה של זו בסיעתה דשmia.

וזהו, שבמספר שלבינו בפרש הצדק כתוב [דברים ט"ז ז']: "ברך" – ולא באחרים", ע"ב. ונראה שפירוש זה הוא שאין אנו מכווןין לכך לעני אומות העולם [אם לא מכך "זרמי שלום", וכשהיא דמס' גיטין דף ס"א]. מפרנסין עני נקרים עם עני ישראל וכו' מפני "דרכי שלום", ומצוות הצדקה מן התורה היא רק כשהאבינו הוא "ברך", היינו בעם ישראל.

והנה מלבד שפטות הפירוש בספרי הוא כן וכמו שכחובנו, ועוד שגם בפסקא הקודמת במספר שבספרי מביא שם הטיספירי את הכתוב "וישלח בגויים רבים, ובן לא ימושלו", ושם הרי בודאי "ברך" הינו בהתיחסות בין ישראל לגויים עיישי' במספר, הנה בלבד זאת הרי יש לנו עוד בריתא אחת, שגם בה כתוב דיני הקידימות הכתובות בספרי כאן, ולא שהיא במצוות "גמלות חסדים" כתובה, וכן

← סעיף ה' [בגהגה]: אם נדר הצדקה "סתם" – נותנים לקרובי העניים, DAOMDIN דעתו דכוונתו לקרוביו, ע"ב. הנה בלשון הרמ"א מבואר רק העניין

להאריך הלכות צדקה

הgbaean אם אין ספק ביד הקרובים – אז יפרנסו, ע"כ.

ויתכן לומר בסיעיטה דשmia, דנהה המנהה אפיקים בהלכות צדקה סי' א' מביא את דעת רבינו ירוחם ורעת הטור באבן העוז שסבירו שאין כופין את העשיר שהוא קרובו של העני שהוא יזון את העני, אלא העני מוטל על כלם. והנה דבר זה דלא כמו שפסקו השו"ע והרמ"א [כנאן בסעיף ד', וכן בסימן רנ"ז ס"ה] עפ"י המרדי והרשב"א הנ"ל שהbane, שהעשיר עלייו מוטל פרנסתו של העני, ולכך כייפין לעשיר על זה. והנה יתכן בהחלה שהראשונים הם חלוקים בזה בכיוור היסור הנ"ל של "כל הנופל" וככיו, והיינו שאלו שסבירו שוה חיוב על העשיר לבודו ליזון את העני, הנה הם פירשו הגמ' הנ"ל כפירוש התוס' והרא"ש שם, שנאמר בזה "דין" שהעני נופל ודוקא על קרובו העשיר, ומайдך אלו שסבירו שאין חיוב כזה על העשיר, הם כפי הנראה פירשו כפירוש הר"ן ודעימה שלא אמר הש"ס בזה, רק מציאות ולא דין. כן נ' פשות בסיעיטה דשmia, ולא שראה במנהה אפיקים בסוף הסימן שם, שבאיור באפין אחר את העניין של "כל הנופל", וזה שלא כהני ראשונים ולא כהני ראשונים, עיין בדבריו שם.

הدينים הנובעים מהלכות הקדימה

ומה שמצאנו בפסקים שלפניינו דינים שנובעים מהלכות קדימה, ולא שיש לציין שכולם איירדו בקיימת "קרובים", ולא בקיימה של בני "שכונת" או בני "עירו", ואלו הם:

העניין הא', מה שכתבו השו"ע והרמ"א בסעיף ד', וזה: כופין האב ליזון בנו עני, ואפילו הוא גדול, כופין אותו [את האב] יותר מאשר עשרים שבעיר, וכן שאר קרוביים, ע"כ.

והנה אם אמן שהרישא של הסעיף, שהוא אייר בכללות את האב ליזון את בניו שלו, הנה זה שאינו מוכחה עדין שזה מדיני קדימה של "קרובה" דעולם, כי הרי שפיר יתכן עדין לומר שכקרוביים דעולם לא כייפין אותם ליזון את קרובייהם העניים יותר מאשר אנשי, ורק באב על בנו בלבד הוא דכייפין, וזה מכוח ההיא דכתובות דף מ"ט: שהיה

ואולם פשוטות דברי המדרדי בזה, שהאריך המקרו זה עוד חידוש, והוא חידוש גדול לדינה [והנני כתוב דבר זה בהסתיגות], כי לא מצאי ליע"ע דברים מפורשים בזה, והוא, דמה דאמרין במס' נדרים [ס"ה]: אני אומר כל הנופל – אינו נופל ליד גבאי תחילת [אלא נופל ליד קרובו תחילת], ע"כ. הנה לשיטת הראשונים זו [המרדי והרשב"א ועוד] דין הוא שנאמר בזה, והוא, דקרובו של העני הוא האחראי להעני, ועליו מוטלת פרנסתו, והנה מכוח דין זה חלים כמה דיןים, וגם דין "מנוני" חל בזה, וככלहלן. [והנה השו"ע והרמ"א ג"כ פסקו להדיניהם האלו, וכמו שתיבאו].

והיינו, שלפי דעת הני הראשונים דין הקדימה אין זה רק מצוה בעלמא, שצottaה התורה שקרוביו ושכניו יש לו להקדימים על אחרים, ורק יש כאן גם חלות דין שנרגמת ע"י חיוב הקדימה זו, וזאת מכמה בחינות, וככלহלן.

ואלא שצורך בתחילת הדברים לסייע העניין הזה, והוא שלכאור לפירוש הר"ן בסוגיא דנדרים שם, לא נאמר בכלל זה של "כל הנופל" – אינו נופל ליד גבאי תחילת" שם דין כלל, ורק "מציאות" בעולם אומרת לנו הגמ' בזה, דנהה הר"ן כתב שם בכיוור הילדה, אלא שואל מקרוביו ומתפרנס, ע"כ. הנה מבאר הר"ן שמה שאמרו חז"ל בזה הוא רק, שמדובר בעולם הוא כן, שהעני שואל תחילת מקרוביו טרם שהוא הולך לשובם. ונפק"מ בזה שם בגמ' לעניין מי שmdir את קרובו מנכסיו, שיש לו "פתח" טוב להישאל על נdroו, וזה שאמ עני קרובו יפול תחילת עליון, עי"ש.

והנה כן מצאי גם בՐיטב"א ובנמקוי יוסף שם, ובחותפת ביאור, זו"ל הנמקוי שם: אין נופל ליד גבאי תחילת, אלא שואל מקרוביו ומתפרנס בצענה, ע"כ. הנה מבואר בכל הני ראשונים שלא נאמר בזה דין כלל, רק תיאור המציאות בלבד.

ואולם מאידך בפירוש תוס' והרא"ש שם מפורש להזיא כהמודדי והרשב"א, זו"ל הרא"ש שם: אינו נופל ליד גבאי תחילת, אלא כשהעני אדם מוטל על הקרוביים תחילת לפרנסו, עד שייעינו

עשיריהם, שיכולים לפרנסו — אין גבאי העיר חיבים לפרנסו, אע"ג דקרויבו נמי נונצנין בכיס. [וכיווצה בזה כתוב הרשכ"א בתשובה, וכמתบทיה בס"י רנ"א], ע"כ לשון ב"י.

והענין הג' שמצאננו שדין הקדימה גורמת, זהו מה שמצאננו לשון המודכי והעתיקו הב"י בסימן דידן, ז"ל: כתוב במרדכי בפרק הנזכר דmma שפירש רבוי אליעזר ממי זהה דאמירין בפרק פותחין "שאני אומר כל הנופל אינו נופל ליד גבאי תחילת" שמשמעותן, שאדם הנוטן צדקה לסתום עניינים — שקרובים עניינים זוכים בה. ע"כ. הנה מפשטות הלשון שכטב המרדכי: שקרובים עניינים "זוכים בה", משמע שם יבוא עני אחר שאינו קרובו של העשיר, שנוכל להוציאו ממנו, שכבר זכו בזה הענינים הקרובים.

והיינו שם שמענו עד עתה, שהקורבה גורמת רק חיבים, הנה חזין עתה שלא רק חיבים היא גורמת, אלא גם "נשתעבד" הממן הזה לקרובים, עני אחר שיוצאה בה היא נחשב כגדלן, והנה זהו חידוש נפלא.

ואולם הרמ"א שלא העתיק כן את המרדכי, אלא כמו שהסבירו תחילה, הנה יתכן שפירש את לשון המרדכי הזה שכונת המודכי היא רק מדין נדר בעלמא, ולא מדין זכיות ממון, והיינו שכירן שיש לנו אומדן דעת בכונת הנorder שלזאת היהת כוונתו, והיינו ליתנה לקרובו, הנה לך עליינו ומה להוציאו מענים אחרים, וליתנו לעני שהיתה כוונת הנorder לחתה לנו.

והענין הד' שיש לדון בו מצד דין הקדימה, הוא במה שדין בזה המכחן"א שם, והוא, האם עני שבאו וחותם משל קרובו העשיר האם מפקנן מהעני או לא. ועיין במבחןיא מה שכ' שם בזה.

גרד חיב הקרוב לוון את קרובו

והנה מכל הנידונים האמורים חזין, שדין הקדימות שישנם, הנה חוץ מצד "מצוות התורה" שבזה שיש להקדים את הקרובים והשכנים, הנה מלבד זאת יש בזה גם דין אחר, והוא חלות דין שגורמת להקדים היא עצמה יוצרת דין, כי הרי לכוא' מצודה בעלמא לא יכולה ליצור דיןדים ממוניים. ועוד, שאם

כופין האמוראים את מי שלא רצה לוון את בניו, והיו מבזין אותו בדברים, ואמרו להם: "ירוד" ילדה, ובבני מתה שדייה וכו' וכו', והיינו שהוא מיוחד הוא על האב שילד, את ילדין, שיוון אותו ויפרנסס ולא פקירים לרבים, באופן שאין לנו מכאן הכרה שוג בשאר קרובים כייפין לקרוב העשר.

ואולם מההסיפה של הסעיף: "וכן שרар קרובים" כופין אותו לוון, כאן למדנו שפיר שמצב הקירבה הוא יוצר דין כפייה על קרובו של העני, ואין יכול העשיר לומר הרי אני נתון עם שרר בני העיר לקופת העניים. והנה כן הוא גם בס"ס רנ"ב, ז"ל השו"ע והרמ"א שם: האב חייב לפדות את הבן אי אית ליה לאב ולית ליה לבן, והה"ה קרוב אחר, קרוב קרוב קודם, דלא כל הימנו שיעשירו עצם ויטילו קרוביהם על הציבור, ע"כ.

והנה מקור זה הדין, שהkirבה יוצרת חוב גמור על הקרוב, הוא במרדכי, הביאו הב"י בס"י רנ"ז בטופו, ז"ל: הקרובים מחובבים לפרנסו [את העני] ועליהם מוטל עשה דוחך אחיך עמק, ע"כ. [ואמנם דעת, שטוען המחנה אפרים שם, שהרשכ"א שהוציאר בתשובה רק כפייה מאב לבן בלבד, לא זולת זה, משמע מה שבסאר קרובים סובר הרשכ"א דלא כייפין ליה להקרוב, ודולא כהמודכי. והיינו שטוען המחנה אפרים בזה שמה שתופס הב"י שהbijyo הטוב של המודכי בזה הוא הרשכ"א, באמת אין הרשכ"א מודה בערך דבר זה למרדכי, עיין].

והענין הב' שמצאננו שדין הקדימה גורמת, והוא כהמש לעניין הראשון, זה מה שפסק השו"ע להלן סי' רנ"ז ס"ח, ז"ל: עני שיש לו קרובים עשירים שכולים לפרנסו, אין גבאי העיר חיבים לפרנסו, אע"ג דקרויבו ג"כ נונצנין בכיס, ע"כ.

והנה גם זו ההלכה היא מדברי המודכי הנ"ל, ובביאו הב"י שם, ז"ל המודכי: דמדבר ר宾נו אלעוזר ממי בפירוש מס' נדרים פרק פותחין, אהא דקאמר החט שאני אומר כל הנופל אינו נופל על הגבאי תחילת, ופירש הוא ז"ל: כלומר, אינו מוטל על הגבאי לפרנסו, אלא הקרובים מחובבים לפרנסו, ועליהם מוטל עשה דוחך אחיך עמק" תחילת, עד שייעיינו בית דין אם אין ספק לרובים — מוטל על הגבאי. שמעין דענין שיש לו קרובים

ל悍air הלכות צדקה

המה קודמים בכל דבר לשאר עוניים דעולם, הינו אפי' אם אצל בני ביתו הוא רק הרווחה בעולם, ואילו אצל שאר העניים הוא עצם פרנסת מזוניהם. והנה בנוסח הקודם הרבנו להוכחה שמקורה של ההפלאה מדרשות הכתובים שבזה הוא תמה, ומפשטות הדרשה בספרי שלפנינו לכאורה LICIA הוכחה זהה כלל וכלל.

ואולם לפי דברינו עתה שמלבד דין הקדימה של התורה, מלבד זה יש גם דין קדימה לקרובים מצד מה שהשכל מחיב כך, הנה לפ"ז ספר יש מקום לחידשו של ההפלאה, והינו שהשכל מחיב את האדם שיפרנס את בני ביתו ואת קרוביו אף במא שמדובר להם הרווחה בעולם, ולא יוניח אותם זהה, על אף שאצל שאר העניים המהஸור הוא אצל גדור יותר.

והנה מצד אחד הרווחתו בדרך זה נקודה מסוימת, והיא מה שהבאו בנוסח הקודם לא' המחברים שכ' שלא רק לגבי בני ביתו נאמרה הקדימה זו לשאר צרכיהם על פני עצם צרכי מזונות של עניים בעולם, אלא גם לגבי כל קרוביו נאמרה קדימה זו. והנה לדברינו יש מקום קצת גם זהה, כי קרוביו של אדם עליה דידיה רמיא בכל עניין צרכיהם, ולכן הם דוחים למגורי עניים אחרים. ואילו לפי המקור של ההפלאה זהה, כבר כתבענו לעיל, שאין מקור ההפלאה כי אם לבני ביתו ממש.

ואולם מאידך, אם מצד הסברא אנו באים בזה, הנה א"כ יש לנו לבחון הדברים בכל פעם ולראות במא דברים אמרים, כי נואה שהסבירה בזה היא כך: שם מצב העניים הוא שם דוחקים רק בהרוווחה שלהם, והינו שעצם מזוניהם מצויים להם, ולא שהם נצרכים להרוווחה, הנה בזה יתכן שפיר יש הרוווחה של בני ביתו וקרובי המה קודמים, אף שההרוווחה של שאר עניים היא הרבה יותר נוצרת מההרוווחה של קרוביו הניל שכתבענו, בני ביתו וקרובי עליה דידיה להסבירו הניל מהרוווחה של אחרים.

אך מאידך אם הוא במצב שעצם צרכי מזונות של שאר העניים עומד לפניו, ומайдך אצל קרוביו בני ביתו הוא רק הרווחה בעולם, הנה בזה לעולם שאר עניים קרובים, כך היה נראה לכרי' בעניינים אלו.

מצד דיני קדימה של התורה חלים דין אלו, א"כ גם בשאר קדימות היה צריך להיות כן, והינו, שגם בני עירו של העשיר יוכו, וכן בני שכונתו, ועודוע הזכירו כל הראשונים רק קרובות בשור בלבר, הלא דבר הוא. ועוד, שהרי כבר חזין שכנו מפורש בגמ' בכתובות שם שכפין ליה להאב, ובזאת כו"ע מודו, והנה אם היה דין הכפיה שבזה מצד דיני הקדימה של התורה, א"כ מדוודו דוקא בבנו הוא כן, והינו, לדעתה המהנ"א שהרשב"א ורבינו ירוחם והטור פלייגי בוה על המרדכי, וסביר שאין כפיה בשאר קרובים עשרים.

אבל מכל זה היה נראה שכ' הדינים שאמרנו אינם מכח מצות הקדימה שישנה, רק הסברא עצמה גורמת הדינים האלה. והינו שס"ל להמודדי שיכשם שבבי בנו שורת השכל מהחייב לכפות להאב שלא יהיה מתאכזר לבניו אלא יתן להם כל מזוניהם וצריכיהם, ה"ה שגם גבי שאר קרוביו כן שהסביר נותרת שלא יתעלם מבשונו, אלא יזון אותם ויפרנס אותם, ולא ייפלם על קופות הצדקה.

והנה גם לשון הגמ' בנדרים הוא הרי כן, דהנה הלא לא הזכירה הגמ' שם גבי קרובו שנעשה עני, שכ' קרוב שנופל "מצוות התורה" היא שמחייבתו לקרוב שיפרנס את קרובו העני, רק הזכירה הגמ' בזה: כל הנופל "אינו נופל" ליד גבאי. ואמנם לכך באמת סבירי הר"ן ושאר ראשונים הניל שהבאו, שלא נאמר כאן בגמ' "דין" כלל, רק מציאות בעולם הוא דנאמר כאן, שכן הוא דרך של העני. ואולם נראה שאפי' התוט' והרא"ש שם שכן פירושו שנאמר בגמ' זו "דין", הנה אעפ"כ מזה שלא הזכירה הגמ' בזה כלל דין "התורה" של קדימה, רק הזכירה הגמ' לשון של "כל הנופל" וכו', הנה מזה משמע שגם לדעתה הני ראשונים אין זה מצד דין התורה, אלא מצד דין שהשכל מחיב שהאב יהיה מוכרת בגמ' בזה שיכשם שהשכל מחיב שהאב יהיה מוכרת לzon את בניו, וככהיא גמורא דכתובות דף נ'. הנה כך גם השכל מחיב שהקרוב יהיה מוכרת לzon את קרובו העני, וזהו מה ש衲חדר בגמ' דנדרים, מה שלא למדנו מהגמ' דכתובות.

← **יעשה פשרה בחידוש ההפלאה**

ועתה הבוא נבוא לדברי ההפלאה שהבאו בנוסח הקודם, بما שחדיש ההפלאה שבני ביתו